

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hónapra 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hónapra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
1-hasábos petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyilttár petit sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1909.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Péntek, november 12.

Mai számunk főbb közleményei:

Három új színház Budapesten.
A szabadkai komédia.
„Hogyan csapott be Funk?”
Kossuth Ferenc kilépett a függetlenségi pártból.
A politika nagy napja.
Gyulai Pál temetése.
A „Holnap” Ady-estélye.
Tarkaságok.

Kossuth nélkül.

Arad, november 11.

Vezérét, a hetekkel előbb még hódolattal köszöntött férfit, akitől egy történelmi név ragyogását kapta: Kossuth Ferencet ma leszavazta a függetlenségi párt. S Kossuth Ferenc, a hatvannégy éves öreg ember kilép a pártból, ahova tizennégy esztendő előtt, a számkivetésből hazatérve, s a haza levegőjétől megifjultan lépett be, és amely őt elnökévé választotta. Elhagyja a pártot, amelynek élén látnia lehetett a függetlenségi eszme növekedését, majd döntő többséggé erősödését, s amelynek vezéréként a kormányban tárcát és döntő szerepet vállalt. Bucsuzást, ennél fájóbbat, férfit lelkét jobban megrázót elképzelni alig lehet. Növelheti a keserűségét, hogy a párt többsége oly kérdésben szavazta le Kossuth Ferencet, amelyben ez a többség magyarabb, hazafiasabb és függetlenségibb kívánt lenni Kossuth Lajos fiánál. S az engesztelhetetlen álláspontot, amelyet a párt

többsége az önálló bank kérdésében elfoglalt, jobban semmivel se illusztrálhatta, minthogy annak érdekében fölálodta vezérét, s nem habozott hozzányulni ahhoz, amit a függetlenségi párton kívül levők is félve mertek érinteni: — a Kossuth-név nimbuszához.

Megtörtént. Kettévált a függetlenségi párt. Az egyik, a nagyobb lesz függetlenségi párt Kossuth Ferenc nélkül, a másik Kossuth Ferencel. Valaha volt is ez így; az események fordulása, hogy a ki akkor a Kossuth Ferencel szembe került pártfrakció vezére volt: Ugron Gábor, most vele tart s a ki akkor mellette állott: Justh Gyula, most az ellenfeleinek vezetője. De akkor a függetlenségi párt kisebbség volt s a parlament életére nem volt döntő hatása, hogy ez a kisebbség együtt, vagy két táborban viseli az ellenzéki kopját. Ma azonban a függetlenségi párt álláspontján fordul meg a politikai helyzet, s óriási, az éjszaka izgatott gondolkodásával át se látható jelentősége van annak, hogy a párt kettészakadt és Kossuth Ferenc elhagyta a Royalt.

Történelmi napja volt ez a függetlenségi pártnak, de fordulója ez a magyar politikának. A kik a szavazás sorsát eldöntötték, bármennyire megfontolt öntudattal cselekedtek, maguk se sejtették, s most se sejtik ennek minden következményét. A megbántott vezér érzékenységét kiengesztelhetnék, s az izgalom lehiggadása után találhatnának módot, amelylyel a szakadáson tapintatos hidat lehetne verni. De a nagy eseményt, amely a leszavazással együtt az önálló bank dolgában való állásfoglalás által történt, visszacsinálni, tompítani, konzekvenciáit visszatartani nem lehet.

A függetlenségi párt mai értekezletének első következménye csak az új pártalakulás lehet. A függetlenségi pártban kisebbségben maradtak fognak új pártot alakítani, — s miután maguk többséget nem alkothatnak — a hatvanhetesekkel társulnak. Hosszu idő óta mutatkozó, kikerülhetetlen politikai szükség volt ez, mint a kibontakozásnak egyetlen lehető formája. Kétséges ugyan, hogy az új többség fölveheti-e a birok-mérkőzést a máris tömör táborban álló, hatalmas ellenzékkel — Justh Gyula hívei százhuszan vannak, s a balpárt csatlakozására is számítanak, — de az első kísérletig bizonyára elmegy.

Szélsőségek között ugrik a politikai élet; az ellenzék nélküli parlament után következik az olyan képviselőház, a melyben az ellenzék körülbelül egyforma a kormányt támogatók tömegével. Az első állapot egészségtelen volt: a második se lehet az állandó, nyugodt kormányzás biztos alapja. Mindezt a jövő dönti el. A mának helyzetképét az a nagy, valaha elképzelhetetlen jelenet adja, a mikor Kossuth Ferenc kilép a füg-

telhetnék, s az izgalom lehiggadása után találhatnának módot, amelylyel a szakadáson tapintatos hidat lehetne verni. De a nagy eseményt, amely a leszavazással együtt az önálló bank dolgában való állásfoglalás által történt, visszacsinálni, tompítani, konzekvenciáit visszatartani nem lehet.

Jgy éltünk vitézmódra.

(Bujdosó kuruc nótája.)

Írta: Ady Endre.*

Tíz jó évig a halálban,
Egy rossz karddal száz csatában,
Soha-soha hités vágyban,
Soha-soha vetett ágyban.

Kergettem a labanc hordát,
Sirattam a szívem sorsát,
Mégsem fordult felém orcád
Rossz csillagu Magyarországra.

Sirattalak, nem sirattál,
Pártoltalak, veszni hagytál,
Mindent adtam, mit sem adtál,
Ha eldőltem, nem biztattál.

Hullasztottam meleg vérem,
Rágódtam dobott kenyéren,
Se barátom, se testvérem,
Se bánatom, se reményem.

Más életem nyugalommal
Indul és kevéske gonddal,
Feledéssel, vigalommal,
Lengyel borral, friss asszonnyal.

* Felolvasta az író A Holnap ma tar ott estélyén.

Lengyel urak selymes ágya
Mégis forró, mint a mágiya.
Hejh, még egyszer lennék árva,
Be jó volna, hogyha fájna.

Áldott inség, magyar élet,
Világon sincs párod néked,
Nincsen célod, nincsen véged,
Kinhalál az üdvösséged.

Elbocsát az anyánk esőjka,
Minden rózsánk véres rózsza,
Bénán esünk koporsóba,
De így éltünk vitézmódra.

Az erkölcsbíró.

Írta: Auguste Germain.

(Rivardyné szófáján fekszik kifogástalan angol stílussal berendezett szalónjában. Az arca sápadt, szemei tágra nyitak, a pulzusa hevesen lüktet, ijedt arccal nézi, a mint férje fel s alá rohan a szobában, mint az oroszian a kerecében. Rivardy haja kissé őszes, eleven szemei vadul villognak, száján elkényszeredett mosoly. Fontoskodó arccal megáll.)

Rivardy. És azt bocsátom meg neked legkevésbé, hogy nevétségessé teszel. Az egész tőzsdé ismeri már ezt a históriát. Szinte halálom, hogy kacagnak a hátam mögött a kolégám.

Rivardyné. De esküszöm, hogy senkisémet tud róla, hiszen oly óvatosak voltunk.

Rivardy. Ovatosak! Köszönöm szépen. A szobaleányod épp úgy megtalálhatta volna a levelet, mint én s akkor ő is épp oly jól tudott volna mindent, mint én.

Rivardyné. Hogy is veszithettem el azt a levelet?

Rivardy. Ilyen korban megcsalsz. Negyvenkét éves vagy.

Rivardyné. Még nem vagyok negyvenkettő.

Rivardy. Hah! hát hat hét múlva leszsz.

Rivardyné. Azt hiszed, hogy az asszony az én koromban képtelen már szeretni? Minek hagytál olyan sokat egyedül?

Rivardy. Mit beszélsz?

Rivardyné. Őt esztendő óta nagy élsz, a hogy neked tetszik. Akkor jössz, akkor mégysz, s mikor kedved tartja, sohse kerdezted, hogy boldog vagyok-e, vagy sem.

Rivardy. Megtagadtam valaha tőled valamit?

Rivardyné. Fényüzéssel veszsz körül, az igaz, adtál volna kevesebb ruhát és helyette több szerelmet. Nem vetheted szememre, hogy valaha zavartalak volna. Hallgattam, ha tudtam is, hogy vannak apró viszonykád.

Rivardy (nyugtalanul megáll). Viszonykák... viszonykák? Ki mondta?

Rivardyné. Csak sejttem.

Rivardy (nyugodtan folytatja sétáját, lelki

getlenségi pártból, elhagyja a politikai tábor, a melynek Kossuth Ferenc atyja adta a programját, a születéshez, a léthez, az érvényesüléshez vezető erőt.

Három új színház Budapesten

Az üzletek kétségbeesetten rosszul mennek. Mindenütt csak panaszt lehet hallani. De azért mi jól mulatunk. Jól és sokat. Jobbat és többet, mint bárhol a világon. Lám, ha véletlenül ide is vetődik hezzánk idegen, az csak a mulatságra gondol itt nálunk, az üzletre a világért sem. Azt másutt végzi el. Most is járt itt 230 török. Egy hétig mulattak nálunk és mulatozásairól még ma is sok apró pikáns történetet mesélnek el ott, a hol nem unatkoznak. Ugyanazok a törökök tőlünk Bécsbe mentek, ahol már kevésbé mulattak, de annál többet vásároltak. A török vendégek között volt 50-60 kereskedő, akik Bécsben nem csináltak egyebet, mint vásároltak. Az egyik 10-15,000 K-ért fehérneműt vásárolt, egy másik 20,000 K-ért horgolt árukat, egy harmadik dohányszelencéket, egy negyedik cipőket és gyermekruhákat. A törökök egyike az iránt érdeklődött, hogy miként lehetne egy várest acetilénnel és petróleummal világítani. Egy török kereskedő több százezer K értékű kézműáru megrendelése iránt tárgyalt. Ezt a szállítást valószínűleg egy cseh gyár kapja meg, hol most járnak a törökök és folytatják a vásárlásokat. Így olvasom ezt bécsi lapokban, a melyek azt hangoztatják, hogy a török vendégjárásnak kedvező hatása lesz a szorosabb összeköttetés szempontjából. Nálunk azonban csak mulattak és bizonyára elviszik haza a hírét a gyönyörűes madzsarli huriknak. Az üzletek pedig kétségbeesetten rosszul mennek. Csak a mulatóhelyek jövedelmeznek jól. Színházak, orfeumok, kabarék, mozik, zenés kávéházak, tingl-tanglik mind igen jól jövedelmeznek. Erre való tekintetből most ismét egy nagy vállalat van alakulóban, újabb mulatóhelyek létesítésére. Azaz nem is új ez a terv, csak most újból felmerült és komolyabb alakot is látszik ölteni. Egy színházakat építő részvénytársaság alapításán fáradoznak. Nem is egy, hanem mindjárt három új színházat akarnak Budapesten építeni. Az alapítók élén egy

külföldi, vagy talán csak külföldön járt műépítész és egy eléggé ismert faiseur állanak. A műépítésznek ugyanis igen alaposan kidolgozott és saját rendszerét képező terve van arra, hogy miként lehet abszolúte tűzmentes színházakat építeni. Az illető most készül rendszerét szabadalmaztatni és egyúttal a faiseurral együtt részvénytársaságot alapítani, a melynek feladata volna egyrészt a szabadalom kiaknázása, másrészt meg színházak és mulatóhelyek építése.

Ha a szükséges tőkét, amit egyelőre 2 millió K-val elégségesnek tartanak — írja a Hítel — sikerül nekik összehozni, akkor első sorban is Budapesten három új színházat építenének, mindegyiket más típus szerint, de ugyanazon rendszer alapján. Ebből a rendszerből csak annyit árultak el, hogy az így épített színházak abszolúte tűzmentesek lesznek, mert fát és szöveteket egyáltalán nem használnának az építésnél és díszítésnél. Az épületek maguk jobbra vasbetonból készülének; fa helyett — papírost használnának, amit erős sajtólással mindenféle alakban lehet előállítani és a mi rendkívül nehezen gyűjthető meg, de így sem ég soha sem lánggal. Szövetek helyett valami asbestfonadékot alkalmaznának és állítólag esalhatatlan eljárásuk van a rövid zárlat veszedelme ellen is. A mi már most magukat a színházakat illeti, az ugyan kevésbé tartozik e lap keretébe, tehát csak röviden utalok arra, hogy a főszínház egy igen díszes és tágas operette- és vigopera színház volna, melynek helyül első sorban a Kálvin-tér, nevezetesen a fővárosi tulajdonát képező Két oroszán című házat óhajtanák megszerezni. A második egy valódi népszínház volna, igen tágas nézőtérrel és rendkívül olcsó árakkal. Ezt a Tisza Kálmán-térre tervezik és ebben népies darabokat és látványosságokat adnának elő. A harmadik színházat a budai oldalra, vagy a Döbrentey térre, esetleg a mostani krisztinavárosi szinkör helyére építenék. A tervezők szerint ennek a színháznak nem volna külön társulata, hanem az összes pesti színházak játszanának benne, úgy hogy mindegyik színház a hét egy-egy napját kapná, amelyen társulatának egy-egy legújabb darabját adná elő. Tehát a budai közönség a pesti színházak összes darabjait is láthatná.

Ha a város a három színházhoz szükséges telket az alapítandó társaságnak átengedi, ak-

kor az építési tőke amortizálása után a színházak idővel a város tulajdonába mennének át. Tekintettel a tervezett építési módra, ezek a színházak alig szorulnak majd tatarozásra és akár századokig is fennállhatnak. Az említett két tervező egyelőre csak szűk zárt körben gyűjt e tervhez tőkepénzes résztvevőket és majd csak ha a tőke nagyobb része biztosítva lesz, lép a nyilvánosság elé és kezd a fővárossal tárgyalni. Remélik, hogy a Tisza Kálmán-tér egy kis részének és a budai színház helyének átengedése nem fog nagy nehézségeket okozni, mert ezeknek a helyeknek átengedése semmiféle anyagi áldozattal sem jár a főváros részéről. A Kálvin-téri Két oroszán telke tekintetében már kevésbé vérmesek a remények, de ha ezt a telket nem kapják meg, akkor a Ferenc József-híd és Erzsébet-híd között lévő területen akarnak telket vásárolni, mely esetben természetesen ez a színház nem képezne a háramlás tárgyát.

A szabadkai komédia.

Pikáns titkok.

Távirati tudósítás.

Arad, november 11.

A Haverda-ügy változatos botrányai tegnap betetőződtek. Amikor már a verdikt előtt állott az izgalmas bűnpör, megtörtént, amire senki sem gondolt: ítélet nélkül berekesztették a tárgyalást.

A védők, Lengyel Zoltán dr. és Bródy Ernő dr., még tegnap este megérkeztek Budapestre és az új tárgyalásig innen irányítják a védelem akcióját. A legközelebbi teendőkről Lengyel Zoltán ma a következőket mondotta:

— Nekünk, védőknek, a bűnügy e nem várt stádiumában két sürgős feladatunk van. Az első a vádlottak szabadlábra helyezésének a kérdése. Haverda Mariskáról és Vojtha Antalról van szó, akinek a szabadlábrahelyezését tegnap a szabadkai bíróság megtagadta. Felfolyamodtunk a szegedi ítélőtáblához, amelynek döntése végleges lesz.

— A másik, talán még fontosabb tennivaló — mondta Lengyel Zoltán — a vádlottaknak a szabadkai ügyészség hatásköre alól való kivonása. A szabadkai ügyészségnek még Winckler István a vezetője. De ettől eltekintve, a szabadkai ügyészség szereplése olyan

szemei előtt elvonulnak rövid alsószoknyákban és suhogó szoknyákban aranyzóke, barna, fekete, karsu apró viszonykái.) És ki a bűntársad, vakmerő? Jacques Verlaud, egy tizenkilenc esztendőes tacsó, aki most iratkozott be a jogi karra. Kölyökgyerek, akit szülei még őriznek és gondoznak, mint egy kis leányt. Tudom elképedne Verlaud papa, ha elmesélném neki ezt a históriát. (Vállait vonogatja.) Jacques, a kis tacsó.

Rivardyné. Megtiltom, hogy rosszat beszélj róla.

Rivardy. Csak ülj szépen vissza!

Rivardyné. Igen?

Rivardy. Kinek van itt joga emelkedett hangon beszélni, nekem vagy neked?

Rivardyné (lágy hangon.) Nem akarom, hogy így beszélj Jaquesról!

Rivardy. Csak tényeket konstátálok.

Rivardyné (újból leül és előbbi megtört magatartásával.) Már látom, hogy csak egy ut van, hogy véget vessünk.

Rivardy. Meg akarod magad ölteni?

Rivardyné. Nem, hanem elválnék.

(Rivardy ismét nyugtalan ábrázatot ölt, arra gondol, hogy a mostani haussenál nem nélkülözhet pénzt és az a milliócska, a mely a felesége hozomány, be van fektetve a banküzletbe és aligha tudná most azt kivonni.)

Rivardy (méltóságos hangon.) Nem rajtad a sor, hogy válni akarj; e felett nekem kell határoznom. Majd gondolkodom és tudni fo-

gom mit tegyek! (E pillanatban szolgál Jacques Verlaud urat jelenti.) A fiatal ember belép. Takaros ifjú; a nyaka magas gallérba bujtatva, pomádézott haja kettéválasztva, hájos mosolylyal siet Rivardy felé és kezét nyújtja. Mosolygó ábrázata hirtelen elsápad.

Rivardy. Nem, barátom, nem nyujtok önnel kezét.

Jacques. De ... de ... mi ... miért?

Rivardy. Maga kis féreg!

Rivardyné. Jacques, távozzék!

Rivardy. Én pedig azt parancsolom, hogy maradjon! (Összefont karokkal Jacques elé áll.) Ugy, uracskám, én befogadtam a házamba, mintha barátom volna, mintha fiam volna, teljes bizalommal fogadtam be és ön úgy hálálja meg ...

Jacques. (Egyik szemével Rivardynéra kanacsaltva.) Én ... én ...

Rivardy. Nézzen oda a bűntársára! Nem fog tagadni... mindezt tudok! (Rámereszti szemét Jacquesra, ki szinte elájul. Rivardy olyan nevelésesnek tartja ezt a helyzetet, hogy kedve volna kacagásba törni ki.)

Jacques (kissé neki bátorodva). Én... én... szívesen állok...

Rivardy. Rendelkezésemre ugy-e? És azt hiszi, hogy én meg fogok verekedni magával? Nem, hanem inkább megfogom a két fülét; az egyiket kitépem, azután a lábammal, tudhatja hogyan... kiteszem a szüret.

Jacques (újból ájuldozva.) De... de...

Rivardy. Hogy akarja viselkedését menteni? Csak nem tette szenvedélyből?

Rivardyné (boszusan.) Kérem!

Rivardy (Jacqueshoz.) Hiuságból tette. Nem akart úgy tenni, mint barátai. Nem akarta, hogy holmi kis varróleánynyal legyen viszonya, ki a hatodik emeleten lakik és azzal szórakozik, hogy cserépvirágot öntözget reggelként. Ezek a kedves teremtések nem voltak eléggé előkelők magának. Önnel házas asszonyra volt szüksége, aki pedig már nagyanyja is lehetne.

Rivardyné. Szentelenség.

Rivardy (rákiált.) Hallgasson! (Folytatva Jacqueshoz.) Hiu volt, barátocskám, mint egy páva. Kellemes volt a hiuságának, hogy titokzatosan így szólhat barátaihoz: „Házasszony szeretőm van.” Előkelő lovagnak tartotta magát... (Abbahagyja, hogy fellelékzen, fel s alá jár, vizsgálgatja lelkét s úgy tapasztalja, hogy a hausse jobban nyugtalanítja, mint a felesége. Megint kedve volna kacagni, látva a két bűnösnek elszontyolodott ábrázatát, akik minden percben várják, hogy a villám lecsap.) Silány lélek maga, barátocskám!

Jacques (még mindig hebegve.) Oh... Oh...

Rivardy. Ismétlem, silány lélek maga, barátocskám. Visszaélt bizalmammal. Ha választanom kellene maga és egy utonálló között, a

volt ennek a bünpörnek a tárgyalása során, hogy a vádlottak ennek az ügyészségnek a fogházában egy percig sem maradhatnak.

Bródy Ernő dr. képviselő, Haverda Mariska védője, ezeket mondta:

— Ha az ügyészség tette volna fel a felbujtás kérdését, azzal nem törődtem volna. Az az ügyészség, amely szekrénybe bujtatja a vádlottat, nem készíthette volna el a kellő tekintéllyel a felbujtás vádját. Az az ügyészség, amely kérelmet intéz a vádlotthoz, hogy legyen szives, vallja be azt, amit tagad, nem követ el olyan égbekiáltó dolgot, ha előáll is a felbujtás vádjával. És még ez az ügyészség sem tette föl a felbujtás kérdését. Tíz napi tárgyalás után, közvetlenül a vádbeszéd előtt jön a bíróság és az ügyészség kérdésénél súlyosabbat tesz föl. Ez a körülmény befolyásolhatja az esküdtöket, mert a bíróság, amelynek pedig nem szabad véleményt mondani, a súlyosabb kérdéssel azt a véleményt fejezte ki az esküdtök előtt, hogy a vádlott akasztófára való. Ebben a helyzetben nem tehettem egyebet, minthogy éltem törvényadta jogommal. Lelkiismeretem nyugodt, mert védelemnek és a jogszolgáltatás érdekeinek megfelelően cselekedtem.

Most tehát előről fog kezdődni az egész bünpör, meg lehet, hogy nem is Szabadkán, mert a védők valószínűleg más bíróság delegálását fogják kérni.

A védők általában Balogh bírót okolják a dolog ilyen fordulásaért.

Amikor Balogh felolvasta Jánossynak a memoárait, különös hangsúlyozással hegyezte ki azokat a részeket, amelyekben Jánossy Mariskához való szűkebb és beteres viszonyát írja le. Lengyel egyszer indulatosan felszólalt:

— Engedelmet kérek, de ezt már nem lehet tűrni. Miért nem olvassa föl a bíró ur azokat a kitörült részeket, amelyek az ügyész urra kompromittálóak?

Bródy védő magából egészen kikelve szólt:

— Egy asszonyt halálra ítélhet a bíróság, de nincs joga, hogy megbecstelenítse.

Ez a kijelentés a közönség sorai között nagy megdöbbenést okozott, Balogh bíró azonban folytatta a memoároknak ugyanilyen hangsúlyozással való fölolvását.

Lengyel védő: Kérem a bíróságot, tessék a hölgyközönséget legalább arra az időre eltávolítani, amikor ezek a perverz hitványságok kerülnek fölolvásra.

ki rátamad az utasra és kirabolja, akkor inkább az utonállót választom... Legalább a saját életét is kockáztatja. Komisz dolog az, ha valaki meglopja az embertársát, de egy jó barátának a becsületét elrabolni, ez a legközönségesebb betyárság.

Jacques. Eh...! elég uram!

Rivardy. Igen, vessünk hát véget a dolognak. Az volt a szándékom, hogy apjával közlöm az esetet, de az ön apja legjobb klienseimnek egyike és nem akarok neki kelle: etlenséget okozni. Magam fogok bosszút állani, meg fogom büntetni, a hogy érdemi. Majd meg fogja látni... gondolkozom rajta.

Rivardyné. De hisz borzasztó, ha így várni kell még! Siess hát!

Rivardy. Majd el fogom határozni. (Öt percig fel s alá jár a szobában, tanakodva magában, hogy mit tegyen. Hirtelen órájára néz s látja, hogy hat óra. Mit, már ily késő és várják". Egy percig fel s alá jár újból, azután megáll s ünnepélyesen, mint mikor a végtárgyalási elnök halálos ítéletet hirdet, így szól):

— Határoztam!

Jacques. Besz... besz... beszéljen.

Rivardy. Mától fogva... értette, máától fogva...

Jacques. Igen...

Rivardy. Mától fogva csak minden vasárnap jöhet el.

Balogh bíró: Csak nem küldöm haza a meghívott hölgyeket, ha már itt vannak!

Amikor kihallgatták a tanukat, Haverda Mariskára nézve, Balogh bíró leginkább a vádlott asszony nemi életére vonatkozó kérdéseket tett föl. Legkedvesebb és legdiszkrétebb kérdése ez volt egy tanuhoz:

— Mondja csak kérem, hogy kereste Mariska a férfiakat, nemde úgy, ahogy a nőtény állat a himet?

Edvi-Ilés Károly, a hirneves jogtudós ekként nyilatkozott a szabadkai eset furesa befejezéséről:

— A szabadkai törvényszék félt, kiakart bujni a végeredmény elől. Valószínű, hogy a Kuria megsemmisítette volna az egész eljárást, mert ott annyi összevisszaság történt s a bíróság kebelében is oly ellentétes volt a felfogás, hogy erre az eshetőségre számíthattak. Alkalmat adtak tehát, új kérdés fölvetésével, hogy a védő kérhesse a tárgyalás elnapolását és ezzel elérjék azt, hogy az ügyet elejéről kezdjék. Haverda bűnössége mellett semmi új bizonyíték nem merült fel. Az új kérdés fölvetése tehát épen nem volt indokolt.

„Hogyan csapott be Funk?”

Elmondja: az áldozat.

Fővárosi tudósítónktól.

Arad, november 11.

Strassnoff lefőzve. Funk Sándor szédületesen nagyszabású szédüléséről — amelyről tegnapelőtt írunk — ma újabb feltűnő részletek derülnek ki. A szélhámos Funk elhitette áldozatával, Girsik Gáborral, hogy ő nála hatalmasabb diplomatát még nem fűtyült a világ. Ő képes letaszítani az osztrák császárt a trónjáról s rombadöntve a francia köztársaságot, egy herceget fog ültetni a franciák trónjára. Közben a hadbíró-ág golyó általi halálra ítélte Girsiket, aki úgy megrémült, hogy újabb és újabb pénzüsségeket adott a csalónak.

Egy újságíró előtt érdekesen, szinte fantasztikusan világította meg ezt a világra szóló szélhámoskodást Girsik Gábor, a kifosztott áldozat:

— Atyámtól hatszázezer korona vagyont örököltem. Részint készpénzben, részint ingatlanokban. Hogy miképpen hálózott be Funk és miképpen csalt meg százezer korona erejéig, azt már megirták a lapok. Sőt több igaz, mint amennyit megirtak. Most csak azt beszélem el, miképpen akarta ő a bünjeleket, a hamisított közokiratokat megsemmisíteni. Március 24-én névnapra több vendég gyűlt össze házamnál. A lakoma megkezdése előtt Funk titokzatos arccal állított be hozzám és így szólt: „Barátom, nagy baj van! Levelet kaptam a kabinetirodától, amely neked halálbüntetés terbe alatt megtiltja, hogy az üzletünkről senki előtt sem szabad beszélned. Szigoruan meghagyták nekem, szerezzem vissza tőled a pecsétes nyugtákat, okmányokat és levelezéseket, mert ezek óriási fontosságú diplomáciai titkokat tartalmaznak. Ha tehát rögtön ide nem adod ezeket, a hadtestparancsnokság négy szuronyos katonát küld ide és vendégeid szemláltára karhatalommal elveszik őket tőled!”

— Én nagyon megijedtem és négy levél kivételével az összes okmányokat visszaadtam Funknak. A négy levelet Berchtold gróf írta, főnöke, Orleans Bourbon Flammarion Capet Leó herceg állítólagos megbízásából. Ezek a levelek most a bünügyi iratok között vannak. Funk bátyámat, Girsik Bálintot, a Mogyoróssy-féle hangszergyárt tulajdonosát is be akarta csapni. Vele is akart vétetni negyvenezer korona értékű Kabinet-Bank

részvényt. De bátyám okosabb volt. Nem ült fel neki. Ekkor más módszerrel tett kísérletet. Vásárolt nála készpénzért kétezer korona értékű zongorát és gramofont. Azután kivett zsebéből egy fényképet és így szólt: Ez Flammarion herceg fényképe. Legyen szives festesse ezt meg Karlovskyval. Az ára lehet három-négyezer korona. Hogy mi rejlett e mögött, azt nem tudjuk. Bátyám nem rendelte meg a festményt, ellenben a fényképet átadta Sándor rendőrkapitányának. Egyszer azt mondta, Rómába utazik Tittonihoz, de, úgy látszik csak Abbáziáig jutott, mert onnan küldött egy anzikcot. Talán soha se jöttem volna rá, hogy szélhámos van dolgom, ha nagynéném, Gross Nándorné véletlenül meg nem látja a Flammarion-féle leveleket fiókomban. Az éles asszonyi szem rögtön kitalálta, hogy Funk egy közönséges szélhámos és rábeszélte, hogy tegyem meg ellene a büntető feljelentést. Én azonban először békés kísérletet tettem, hogy visszakaphassam pénzemet. Két testvére ekkor terrorizálni kezdett, majd lelővéssel fenyegettek meg, ha meg merem tenni a feljelentést.

— Amikor Funk látta, hogy ég a tető a ház felett, eljött hozzám. Összefont karokkal megállott előttem s mefisztoi arcot vágva, így szólt: „Ha feljelent az ur, én erre az esetre is be vagyok biztosítva. Nem félek. Gondoskodtam már a védelmi eszközökről.” Ezzel nyilván arra célozott, hogy örülne nyilvánítatja magát. Tényleg ettől a pillanattól elkezdte az örütséget szimulálni. Összefüggés nélküli szavakat mormogott, majd siralmasan kiabált: Herceg, ne hagyj el, meg akarnak ölni... Családja erre elhívatta hozzá Schidlauer dr. kassai orvost, aki felszállította őt a Ringer-féle szanatóriumba. Anyja időközben térdreborulva sokszor könyörgött, hogy adjam vissza a Flammarion-féle leveleket, meg fogja téríteni káromat. Garanciát azonban nem tudott nyújtani, kérését tehát megtagadtam. Hogy miért ültem fel neki? Kérem, én gazdálkodó ember vagyok. Nem olvasok sem újságot, sem könyvet. Bizony, én elhittem neki minden szavát.

— Egy éjszaka azzal állított be, hogy mozgósítva van a kassai hadtest. Kirendelt engem is készenlétbe, bár soha életemben sem voltam katona. Egy levelet kézbesített néhány óra múlva. Ebben Schiess lovag birodalmi kancellár (?) ezt írta:

Tudomásomra jutott, hogy Girsik Sándor őfelségét le akarja taszítani a trónról s le akarja őt mondatni. Elrendelem, hogy ön szigoruan figyelje őt meg, nehogy képes legyen keresztülvinni tervét. Vigye őt ki csányi birtokára, nehogy Sándor hozzáférhessen a titkos kabinet-telefonhoz és értesíthesse bécsi embereit. Ha pedig e rendeletemnek nem engedelmeskedik, reggelig főbelövetem.

A levélen kétféjű sasos címer és német felírás volt. Én megmutattam Sándornak a levelet, aki erre cinikusan felnevetett. Miért akard te letaszítani a császárt trónjáról? — kérdeztem. „Miért? Hallgass meg. Azért kell ezt megtennem, hogy Orleans-Bourbon-Flammarion hercegnek visszaszerezhessem a francia trónt. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha Ausztriában felforgatok mindent. Ekkor azután Párisba költözünk, ahol már engem egy fényesen berendezett palota vár.” És én mindezt elhittem neki — szegyenlem is magam. De oly meggyőzően tudott beszélni, hogy minden szavát szentírásnak vettem.

AZ ARADI KÖZLÖNY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal éshirdetési osztály — 151

KOSSUTH FERENC kilépett a függetlenségi pártból.

Uj pártalakulások. — Házfelosztás előtt.

— Fővárosi tudósítók telefonjelentése. —

Arad, november 11.

Históriai jelentőségű esemény történt ma Budapesten az országos függetlenségi pártnak a Royalban levő klubhelyiségében. Ma tartották meg azt a pártértekezletet, amelyre hetek óta készülnek, s amelyről mindenki tudta, hogy a *leszámolást hozza magával*. A pártban duló ellentétek ma elválasztották a Kossuth vezetése alatt csoportosulókat Justh hiveitől. Justhék határozati javaslatot terjesztettek elő, amelyben *1911-re követelik az önálló bankot*; ezzel szemben a Kossuth által benyújtott határozati javaslat határozott terminus nélkül követelte az önálló bankot. *A párt e kérdésben leszavazta vezérét, Kossuthot és 56 szótöbbséggel Justhék javaslatát fogadta el*. Ennek következtében Kossuth és hivei — mintegy hetven képviselő — *kiléptek a pártból* s külön folytatták a tanácskozást, míg Justhék a pártban maradtak és a haditervről tanácskoztak. Elhatározták, hogy teljes elszántsággal mennek az új képviselő választásokba. Azzal ugyanis tisztában voltak, hogy ez az esemény a *parlament felosztását és új választást von maga után*. Kossuthék valószínűleg a *hatvanhetes pártokkal működnek együtt* míg Justhék külön harcolnak. Hogy ki lesz az erősebb, azt a következmények megmutatják.

A mai izgalmas eseményekről szóló részletes tudósításunk itt következik:

A Justh-csoport fegyverkezése.

— A határozati javaslat szövege. —

A Justh-csoport minden előkészületet megtett arra, hogy a délutáni pártértekezleten diadalra juttassák álláspontjukat. Justh Gyula már korán délelőtt megjelent a képviselőházban, ahol tizenegy óra után kezdtek gyülekezni a bankosok törzskarának tagjai. Fél-tizenkét órakor már együtt voltak *Batthyány Tivadar gróf és Mérey Lajos képviselőházi alelnökök, Holló Lajos, Teleky Arvéd gróf, Leszkay Gyula, Földes Béla, Balogh Ernő, Rátkay László és még többen*. Ezen a tanácskozáson állapították meg véglegesen az esti értekezleten benyújtásra kerülő határozati javaslatot.

A határozati javaslat szövege a következő:

A függetlenségi és negyvennyolcas párt kimondja, hogy az *Osztrák-Magyar Bank szabadalmának meghosszabbításához hozzá nem járul és csak olyan kormányt támogat, mely az általános választójog megalakítása mellett az önálló banknak 1911. január elsejére való felállítását kormányzati programjába veszi és amely a koalíció, vagy kooperáció mellőzésével a függetlenségi pártból alakul*. A párt egyuttal kimondja, hogy a képviselőházban a párt részéről indítvány terjesztetik elő, mely szerint a válságnak ezen elvek alkalmazásával való

megoldása érdekében öfelségéhez hódolatteljes felirat intéztessék és ennek elkészítésére egy huszonegy tagból álló bizottság küldessék ki. A párt ezen indítvány támogatását és a fentebbi határozatban kimondott elvekhez való ragaszkodást a *párthűségből folyó kötelességnek minősíti*.

E határozati javaslat megszövegezése után megállapították a követendő taktikai eljárást. Elhatározták, hogy a határozati javaslatot *Holló Lajos fogja benyújtani*.

A képviselők ezután átmentek a Gambrius-ba, ahol délután két órakor együtt volt már majdnem az egész bankcsoport. Élesen kifakadtak a mérsékeltnek és a hatvanheteseknek az ellen a hiresztelés ellen, hogy *Justh Gyula szombaton találkozott volna Lukács Lászlóval és hogy vele akarják a bankosok a kooperációt*. Illetékes helyen felhatalmazták a Budapesti Tudósítót, hogy ezt a hiresztelést, amelynek semmi alapja sincs, határozottan megcáfolja.

Délután három óra felé elterjedt a híre annak, hogy a *király*, látva, hogy Kossuth nem ura már többé pártjának, *Justh Gyulát kihallgatáson fogja fogadni*.

Kossuthék készülődése.

A mérsékeltnek is erősen készültek a délutáni ütközetre. Kossuth Ferenc már korán délelőtt megjelent a kereskedelmi miniszteriumban, ahol a mérsékelt függetlenségek több vezető tagja fogadta. Megjelentek nála *Hoitsy Pál, Barabás Béla és Sággy Gyula* a függetlenségi párt alelnökei, *Tóth János és Mezőssy Béla* államtitkárok, a függetlenségi főispánok csaknem teljes számban és hosszú ideig tanácskoztak vele. A követendő eljárásra nézve abban állapodtak meg, hogy Kossuth Ferenc megnyitó beszédében igen komolyan fogja inteni a pártot, hogy maradjon a lehetőségek határain belül, de ha ennek dacára elfogadják a Justhék határozati javaslatát, a mérsékeltnek *azonnal kivonulnak a pártból*.

Kossuth hivei délben tizenkét óra után kezdtek gyülekezni a *Hungária* fogadóban, ahova *Hoitsy Pál, Tóth János és Mezőssy Béla* hívták őket össze. Nagyban várták, hogy Kossuth Ferenc is megjelenik az ebéden és esetleg buzdító beszédet is mond, azonban *Barabás Béla*, aki a kereskedelmi miniszteriumból jött, tudomásukra adta, hogy Kossuth nem jön el az összejövetelre. Ez a hír nagy lehangoltságot keltett.

A csoport különben nagyon el volt keseredve Justh ellen. Megállapodtak, hogy ha a párt délután szétszakad, a *Ház holnapi ülésén felvetik Justh Gyulával, mint házelnökkel szemben a bizalmi kérdést*. Ebben az akciójukban az alkotmánypárt és a néppárt is támogatni fogja őket. Így kezükbe akarják venni a Ház tanácskozásainak vezetését, mert e nélkül tarthatatlannak mondják helyzetüket a Házban. A képviselők egy csoportja azonban még mindig nem adta fel a reményt, hogy Kossuth hivei nagy többségben lesznek este és a Justh-csoport meggondolva a dolgot, nem fog szakadást előidézni.

A függetlenségi párt értekezlete.

A függetlenségi párt ma délután hat órakor a pártkör helyiségeinek nagy tanácstermében értekezletet tartott Kossuth Ferenc elnöklésével. A kormány részéről megjelentek: *Kossuth és Apponyi* miniszterek, *Tóth János, Mezőssy Béla és Meskó László* államtitkárok. Ott voltak továbbá *Justh Gyula*, a Ház elnöke, alelnökei és a párt alelnökei. A vezéreket, különösen Kossuthot éljenzéssel és tapssal fogadták.

Puskaporos volt a levegő. Csupa izgalom, idegesség mindenki. A nagy esemény következtét várja türelmetlenül a képviselők csoportját ostromoló ujságíró had is, mely eleven közvetítője a történelmi eseményeknek a Royalklub és az utca között. A „forradalomhoz” méltóan eső esett ma a fővárosban és ennek dacára sűrű embertömegek szállták meg a Royal környékét, ahova egy-egy ujságíró futott le, hogy öt pereről öt perere vigyen hírt. Hat óra felé a türelmetlen emberek egy része megszállta a függetlenségi párt lépcsőit és előszobáit s összeszorulva várták a tanácskozóteremből kiszivárgó híreket.

Időről-időre kijött egy képviselő a közönség körébe. Mikor kinyitott az ajtó és egy pillanatra látható lett a bent tanácskozók zugó, izgatott tömege, az ajtónyíláson át bevitte a hangos „*éljen Kossuth, éljen Justh*” kiáltásokat a hanghullám.

Az izgatottság egyre nőtt az előteremben. Kossuth beszéde után többen elhagyták a tanácskozó termet. Justh is kijött az ujságírók közé és kipirult arccal, hangosan így szólt az ott összegyűltekhez:

— Még egy kupaktanácsban se teszik fel úgy a kérdést, mint ahogy azt Kossuth tette. Direkte bizalmat akart magának szavaztatni. De résen vagyunk. Türelmem pár pillanatra és eldől, kié az erő.

Justh még beszélni akart, de hivei beszéltették.

Rövid időn belül feltáruhtak a klub szárnyas ajtai. Kitódultak a képviselők. Megtörtént a nevezetes szavazás.

120:74

A két számot, mint a nyertes sorsjegy numerusait úgy harsogták a várakozók fülébe Justhék.

Lelkes éljenzéssel fogadták az előszobában a győzteseket.

Nemsokára megjelent Kossuth és Apponyi, hiveik által kísérve, hogy átvonuljanak a Royal külön étermébe, külön partot alakítani.

— Vizontlátásra — bucsuztak a bankosok Kossuthtól.

— Majd még jöttök ti értünk — felel nekik Nagy Emil, — most kirugtatok a saját házunkból, de visszahoztatok még ide Kossuthot.

— Ti provokáltatok — kiált Nagy Emil felé több bankista.

Abban a pillanatban felhangzik a *Kossuth-nóta* és a leszavazottak a fenséges dal hangjainál vonulnak ki a klubból.

Kossuth Ferenc megnyitotta az értekezletet és felhívott az értekezlet összehívói közül valakit, hogy adja elő az értekezlet célját. (Élő... felkiáltások: Halljuk Hoitsy...)

Holló Lajos beszéde.

Holló Lajos: *Tisztelt értekezlet!* Mindannyiunk meggyőződése, hogy egy párt működésének sikerét csak az mozditja elő, ha a párt tagjait és vezérét egymáshoz kölcsönös bizalom szálai fűzik. (Ugy van!)

(A függetlenségi párt reménye.)

Olyan párt tagjai között, melyben a tagokat elvek közössége fűzi össze, csak akkor van értéke az együttműködésnek, ha az elvek elérésére követendő irányban is szilárd egység állapítható meg. A legutóbbi időkig ennek a pártnak sorában a meggyőződésnek teljes azonossága uralkodott. Ezért járultunk hozzá a koalíció létesítéséhez, bár utólag sajnosan kellett tapasztalunk, hogy nemi csalódás ért bennünket, mert lojalitásunk a többi pártoknál nem talált viszonzásra. Midőn a koalíciót megalkottuk, egy öfelségéhez intézett feliratba belefoglaltuk azt, hogy a gazdasági függetlenségre irányuló követelését nemcsak maga fenntartja, hanem elvárja a többi pártoktól a függetlenségi párt, hogy ebben lojálisan támogatták. A párt ehhez következetes volt az egész idő alatt és midőn 1907-ben a kormány a kiegyezési tárgyalásokat az osztrák kormányval folytatta, a pártnak feltétlen követelése volt, hogy a közös bank szabadságának lejárta idejére a törvényhozásnak szabad rendelkezése fenntartassék. A párt nem csinált ebből titkot, hanem az egész országban számos határozatokban kimondotta, hogy a kiegyezési javaslatokhoz és az azokban foglalt sok teherhez, főleg a kvóta felemeléséhez csak akkor járunk hozzá, ha az önálló bank felállításához nemcsak szabad kezünk lesz, de a közös bank szabadságának lejárta után ezen elvet megvalósíthatjuk. (Élénk helyeslés.)

Ez volt a függetlenségi pártnak határozott álláspontja, amikor a kiegyezés feltételeit megszavazta és a mikor a koalíció többi pártjai részéről is nyílt és ünnepélyes kijelentések tettek arra nézve, hogy az ország szabad rendelkezési joga ebben a kérdésben biztosítva lesz. (Helyeslés.)

(Kossuth és az uralkodó.)

Igy tehát a párt teljesen nyugodt volt és méltán hitte azt, hogy midőn e kérdés megvalósítására kerül a sor, akkor a többi pártok részéről is lojális támogatásban fog részesülni. Csak a legutóbbi napokban támadt közöttünk félreértés, amidőn sajnálattal kellett részünkről tapasztalunk, hogy az egyenes iránytól némi eltérés céloztatik. Eppen tisztelt pártelnökünk részéről is azon kijelentést hallottuk, hogy fölülről jövő akadályok lehetetlenné teszik elvünknek ez idő szerinti megvalósítását és hogy erről a mi tisztelt elnökünk feltétlen bizonyosságot szerzett s ennek következtében semhogyan az országot katasztrófába vigye, sokkal helyesebbnek tartja, ha a párt most más tereken kíván rekompenzációt.

Felkiáltások: Ez a becsületes álláspont!

Holló Lajos: Szabad legyen nekem ezzel szemben megtennem észrevételeimet. Én nem vonom kétségbe, hogy az uralkodó a mi tisztelt elnökünknek három ízben történt kihallgatása alkalmával határozottan kijelentette, hogy ő az önálló bankhoz nem járul hozzá, azonban az is kétségtelenül megállapítható, hogy ez idő alatt mindig más nézeteken levő államférfiak jelentek meg ő felsége előtt, akik azt hangoztatták, hogy az önálló bank létesítése káros az országra nézve és hogyha ő felsége ehhez való hozzájárulását megtagadja, akkor a függetlenségi párt idővel engedni fog és csak egy kisebbség — 30-an vagy 40-en — veszik fel a harcot az önálló bankért, a párt nagy többsége azonban végre is meghajlik a király elhatározása előtt.

Tisztelt uraim! Vajjon nincsen-e része ennek a befolyásnak abban, hogy a király mindeddig nem adta meg hozzájárulását az önálló bank felállításához? (Ugy van!) De a felségnek ezen elhatározása nem lehet tartós, mert hiszen alig van vagy másfél éve, hogy a király szentesítését adta azon törvényhez, melyet az ő felelős kormánya terjesztett elő, amely az ország előtt jelentette ki azt, hogy az országnak szabad keze van az önálló bank felállításához. Az ő fele-

lős kormánya a nemzetre terheket rakott és ő mint lojális uralkodó, aki egész életében hiven és lovagiasan végezte fejedelmi kötelességeit, lehetetlen, hogy szentesítést adván egy olyan törvényhez, melyben végleges megállapodások vannak a bankszabadság meghosszabbításának megtagadása esetére, lehetetlenség — mondok, — hogy az uralkodó, ha alkotmányos, megváltoztassa nézeteit és hogy ne maradjon meg azon elhatározása mellett, melylyel az 1908. 17-ik t.-c.-et szentesítette. (Ugy van!)

Visontai Soma: A koronázási eskü is köti!

Holló Lajos: Nem akarom kétségbe vonni, hogy az uralkodónak alkotmányos érzülete meg fog hajolni ebben a kérdésben a nemzeti kívánságot képező parlamentáris többség előtt. De tegyük fel uraim, hogy csakugyan azzal a súlyos esettel állunk szemben, hogy őfelsége mégis tagadó álláspontra helyezkedik. Mi akkor nekünk, mint függetlenségi pártunk kötelessége? Nem tettük-e mi azt, hogy követeléseinket lehetőleg mérsékeljük, minden téren utját nyitottuk a megegyezésnek. Azonban ezen a téren, melyen az országnak joga annyira világos törvényekkel van biztosítva, nem-e nelyes, ha a függetlenségi párt ezen jogának érvényesítésében nem hajlik meg egyszerűen a királyi akarat előtt, hanem megvívja azt a parlamentáris harcot, amelynek példáját más nemzetek történetében is látjuk és amelynek példáját a magyar történelem is gyönyörűen mutatja? (Élénk helyeslés és taps.) Ha ilyen világos jogunkhoz sem ragaszkodunk, akkor nem érdemeljük meg a művelt nemzetek becsülését és nem érdemeljük meg nemzetünk bizalmát sem. A nemzet mint a függetlenségi eszmék harcossait küldött minket a parlamentbe, nem pedig azért, hogy az udvari akaratnak egyszerű szolgálói legyünk, hanem, hogy nemzeti jogaink terén férfias és hűséges munkát végezzünk (Éljenzés.) és ne áltassuk az országot egy olyan ál-alkotmányossággal, mely csak terheket rak a nemzet vállaira. (Élénk helyeslés.) A nemzet jogaiért való előrehaladásban minket megállít a királyi akarat és mihelyt a király más befolyások kedvéért ellenzését nyilvánítja, meghajlunk mindjárt és nem megyünk előre a küzdelem azon férfias ázsisán, amelyen előre kell menni minden nemzetnek, ha egyszer nemcsak arra akarja berendezni parlamenti életét, hogy a népek szemébe port hintsen, hogy fedezze a saját erkölcsi tekintélyével annak az abszolutizmusnak álarcát, mely nyíltan és egyenesen nem akar a nemzettel szemben fellépni, de politikuskokat keres, akik az ő szolgálatába szegődnek.

(A párt becsülete.)

Azt mondják, talán nem helyes terminusokhoz kötni elveinket. Hát bocsánatot kérek, azt hiszem először is, hogy az önálló bankot felállítani máskor, mint mikor a közös bank szabadságának lejár, nem lehet. Én nem hiszem, hogyha néhány évre belemegyünk a közös bank szabadságának meghosszabbításába, — ami azonban nemcsak tőlünk függ, hanem a másik féltől is, mig hogyha az önálló bankot felállítjuk, az csak tőlünk függ — hogy tehát néhány év múlva könnyebbé válik az önálló bank felállítása. Hát könnyebbé tesszük mi a szituációt, ha a mi lelkes többségünket megbénítjuk és talán, amit nem akarok hinni, egy kisebbség, vagy egy számbelileg tekintélyes rész megy közülünk azokkal együtt dolgozni, akiknek elveivel az önálló bank felállítása ellenkezik? *Cseppet sem hiszem, hogy valamikor is jobb helyzetben lehetünk a bank felállítása tekintetében, mint most,* mikor a közös bank szabadságának lejár és mikor nekünk az osztrák kormánnyal és az uralkodóval kétoldalu szerződésünk van arra nézve, hogy a kvóta-emeléssel biztosítottuk a nemzet jogát. (Zajos helyeslés.) Ellenkezőleg, sokkal hátrányosabb lesz a helyzet és egyuttal az a súlyos teher is megbénít majd minket, hogy Magyarország állami életében még most is ott tart, hogy az ural kodó egy tiltó szava, egy ellenzése elég ahhoz, hogy a nemzeti törekvések útját állja. Ez nem alárendelt kérdés, hanem egy kardinalis kérdés, melyet a függetlenségi párt nem most állított előtérbe, hanem amelyben már évekkel ezelőtt állást foglalt és

amely elvünktől ha most elállunk, a nemzet hitét és bizalmát ingatjuk meg. *Ez többé nem taktikai kérdés a függetlenségi pártra nézve, hanem becsület kérdése, ez a függetlenségi párt egész politikai integritásának kérdése és ha a párt hűtlen lesz ehhez az ígéretéhez, akkor soha helyre nem hozható csorbát ejtene reputációján.* (Éljenzés.)

Holló ezután rámutat Kossuth Ferenc több beszédére, amelyet élesen megkritizált. Azután többek között ezeket mondja:

— Azt mondják, hogy mi a politikában az országot fejjel visszük neki a falnak. Ez a felfogás úgy látszik az uralkodó álláspontjában rejlik. Nem akarunk sikereket elérni, nem akarjuk népszerűségünket növelni, mi nem akarunk mást, minthogy igazság történjék. Vezérünk vezetésére és tanácsára, az ő utmutatása mellett rávezettük az országot a függetlenségi politika gyakorlati érvényesítésének útjára. Az ő vezetése alatt és tanácsára kiválasztottuk a gazdasági függetlenség programjait.

Holló ezután összegezi előterjesztését és kijelenti, hogy ez a függetlenségi párt többségének álláspontja, amelytől most már nem hajlandó többé eltérni. A pártértekezlet határozata — ugymond Holló — véget fog vetni annak a lehetetlen állapotnak, amely az országot hónapokon keresztül kínos bizonytalanságban, alkotmányos kormányzás nélkül hagyta. Ez meg fogja teremteni a pártegységet és ez az egység a nemzet javára fog szolgálni.

Holló ezután elfogadás végett előterjeszti a már fentebb közölt határozati javaslatot. (Hosszantartó élénk eljenzés és taps.)

Kossuth beszéde.

Holló beszédének elhangzása után általános nagy figyelem közepette Kossuth Ferenc emelkedett szólásra:

— *Tisztelt Pártértekezlet!* Nem akarom Holló Lajost követni abban az irányban, amelyben hívei követik, azok a hívei, akiket az én ajánló levelem alapján választottak képviselőkké. Én a helyzetet annyira nehéznek látom, a veszedelmet oly nagynak itélem meg, hogy nem a szenvedélyekhez, hanem az észhez kívánok szólni. Ha a szenvedélyek urrá lettek egyeseken, úgy azt hiszem jogosan indulok ki abból a feltevésből, hogy voltak ebben a gyülekezetben olyanok, akik az önálló bank megvalósítását nem követelték volna, ha én azt folytonosan követelni meg nem szüntettem volna.

Ismerek olyan embereket, — ezek közé számítom magamat is, — akik céljuk elérésében bármely hazafias párt támogatására találnak, ezt a támogatást szívesen elfogadják és maguk is bármely párt hazafias törekvéseinek támogatására készek.

Eher Antal: Majd Rakovszkyék fognak segíteni!

Kossuth Ferenc: A közbeszólásra csak annyit jegyzek meg, ha ki van zárva, hogy ésszerűen iparkodjunk egymást meggyőzni, akkor én befejezem felszólalásomat és szavazás alá bocsájtom a kérdést. *Történjék bármi, én tovább fogok menni a magam útján;* sokasággal, vagy kevesekkel, ezzel nem törődöm. Nem a sokaságot keresem, érzek magamban elég erőt arra, hogy sokaságot teremtsék magam körül. Egyet akarok csak konstatálni és ez az, hogy nem mi fogjuk eldönteni a vitát, amely közöttünk fenáll, hanem az ország fog dönteni a kérdés felett, hogy kinek van igaza: azok-e, akik velünk jönnek, vagy azoknak, akik a nehéz percekben ellenünk fordulnak.

Lehetetlen, hogy az országban ne tudnák az emberek, hogy én voltam az, aki mikor hazajöttem a hontalanságból, a politikában a gazdasági kérdést toltam előtérbe. Iparkodtam azon, hogy az országban megértessem, élet-szükséglete az országnak, hogy a párt, mely össze van nőve a haza jövőjével, a gyakorlati politika terére helyezkedjék.

Kossuth hosszasan elmondja ezután, hogy mint miniszter mennyit fáradozott a kiegyezés megkötésénél, hogy a magyar érdekeket védelmezze, pedig rendkívül sok akadályt gördítettek utáiba.

— Én tehát, — mondotta — nem vagyok gyanus abból a szempontból, mintha nem akarnám megvalósítani az önálló bankot. És bárhogy beszélnek is a mostani bankosok, az önálló bank munkájában mégis én tettem legtöbbet.

Én a függetlenségi pártnak eddig vezére voltam, még pedig olyan vezére, aki teljes erőmből küzdöttem a függetlenségi párt törekvéseinek megtestesítéséért. Én pártvezéri kötelességgel küzdöttem eddig az eszközök, az időpont és módor megjelölésével és viselem nemcsak a párttal, hanem az országgal szemben is a nagy felelősség terhét. Csak akkor változtattam meg követeléseink szilárdságát, amikor végképpen láttam, hogy a király nem enged. Itt az ideje, hogy taktikát változtassunk.

Zakariás János: A kaszinói banketten.

Kossuth Ferenc: Igazán alig érdemes reflektálni erre a közbeszólásra. Annak a bankettnak az volt a célja, hogy irántam bizalmat nyilvánítsanak. Ha tisztelt barátom nincs bizalommal irántam, akkor sajnálom ugyan, de valahogy el fogom viselni. Mondom tehát, hogy elérkezett az ideje annak, hogy taktikát változtassunk. Előállhat az a helyzet, hogy nekünk a korona akaratával alkotmányos téren szembe kell szállanunk. Ez a helyzet azonban most még nem állott be és remélem, hogy egyelőre nem is fog beállni. Csak a legvégső szükség esetén szabad nekünk a koronával konfliktusba kerülni. A konfliktustól nem riadnék vissza, ha ez az országra rá volna erőszakolva, de erősítem, hogy ez ellesz kerülhető, mert ismételtén kinyilatkoztatta az uralkodó azt a kivánságát, hogy a válságot alkotmányosan oldja meg. Egy kalendáriumi dátum előtérbe tolásával nem szabad kiereszokolni azt a konfliktust, mely az országnak java sobase lehet, hanem csakis kára, esetleg veszélye. Ebből kifolyólag nem fogadhatja el Holló határozati javaslatát, ámbar vannak olyan részletei, melyekkel egyetért, hanem a következő határozati javaslatot terjeszti elő:

A függetlenségi és negyvennyolcas párt változatlanul régi programja alapján áll és elsősorban az ország gazdasági önállóságát tekinti feladatának. Ezen törekvés megvalósításában az önálló jegybank megvalósításáért minden rendelkezésre álló eszközt igénybe vett és igénybe fog venni. Epen azért felesleges és időszerűtlen is, hogy a párt most az eddigiektől eltérő újabb határozatot hozzon.

— Ne mérgesítsük el a helyzetet — folytatta Kossuth — a sok vitakozással, ép azért javaslom, hogy minden további vita nélkül hozzunk határozatot. Ezen ünnepélyes pillanatban, midőn talán politikai családomnak egy részétől kénytelen leszek megválni, érzem, hogy pártom iránt és hazám iránt mint pártvezér úgy viselkedtem, mind idősebb testvér. Határozati javaslatom elfogadását bizalommal kérdésnek tekintem. Meg fogja szavazni, nem bennem bíz, nem fogja megszavazni, aki velem ellentétbe akar helyezkedni a pártban és az ország előtt. Kérem tehát Hoitsy és Holló urakat a szavazatok megszámlálására. Hogy pedig a kérdés egyszerű és világos legyen, talán olyképen történjék a szavazás, hogy azok, akik határozati javaslatomat elfogadják, nevük olvasásánál mondják, hogy Kossuth, akik nem fogadják el, mondják, hogy Holló.

A szavazás.

Justh Gyula szólalt ekkor fel. Ámbár — ugymond — a kérdésnek ilyen feltétele teljesen szokatlan, még az utolsó kupaktanácsban is, én hozzájárulok ehhez.

Kossuth: Nekem teljesen mindegy, hogyan szavazunk, nincsen ellenben kifogásom az ellen, hogy igennel, vagy nemmel szavazzunk. A szavazás megtörténik.

Holló és Hoitsy jelentést tesznek Kossuthnak.

Kossuth Ferenc: Tisztelt értekezlet! A bizalmiférfiak összeszámították a szavazatokat. 74-en fogadták el az én indítványomat, 120-an fogadták el Holló indítványát. Ezzel a pártnak jelentékeny többsége bizalmatlanságot szavazott nekem.

Felkiáltások: Mi nem szavaztunk bizalmatlanságot. (Ellenmondások.)

Kossuth Ferenc: A párt többsége elfogadta tehát Holló határozati javaslatát és így én azt, mint a párt elfogadott határozatát ezennel kijelentem. Ez egyuttal utolsó elnöki tevékenységem itt.

Felkiáltások: Nagyon sajnáljuk!

A kivonulás.

Kossuth Ferenc: Én ezennel lemondok az elnökségről, kilépek ebből a pártból és köszönöm az eddig tanúsított bizalmat.

Kossuth ezután elhagyja a helyiséget és vele megy 74 képviselő.

A Justh-tábor tanácskozása.

A Kossuth-tábor kivonulása után Batthyány Tivadar gróf vette át az elnöklést. A jegyzőkönyvet Barcs Andor vezette.

Batthyány gróf mindenekelőtt konstatálni kívánja ország-világ előtt, hogy a mai napon megtörtént pártszakadást nem ők provokálták, hanem azok, akik kiléptek. (Felkiáltások: Igaz, ugy van.) Hangzatosan fenyegettek meg bennünket, válsztásokkal, vagy Ház-elnapolással. (Felkiáltások: Nem félünk.)

Azt hiszem kijelenthetem, hogy a pártban nem fel senki a következményektől, sem a válsztásoktól, annál is inkább, mert mi voltunk azok, akik száz és száz népgyűlésen hirdettük az ország nagy többségének a függetlenségi párt programjának érvényesítését és amely a függetlenségi párt követeléseire nézve irányító volt.

Mi elveink megvalósításáért akarunk küzdeni a koronával szemben a nemzet javára a gazdasági kérdésben; tudjuk, hogy vannak államférfiak, akik befolyásos állásukban velünk szemben az önálló bank ellenségei. Kéri a párt-értekezletet, jelöljön ki valakit, aki a holnapi képviselőházi ülésben előterjessze a párt-értekezlet által elfogadott határozati javaslatot.

Felkiáltások: Éljen Holló Lajos.

Az elnök határozatilag kimondja, hogy a párt-értekezlet határozatát a Házban Holló Lajos fogja előterjeszteni.

Ezután szóba hozták a tisztikar kiegészítését. Elsősorban az elnökválasztást.

Felkiáltások: Éljen Justh Gyula.

Justh Gyula kijelenti, legjobb volna az elnökválasztást és a tisztikar kiegészítését elhalasztani és e célból holnap este hat órakor értekezletre gyűlni össze. Addig — ugymond — mindenkinek ideje lesz gondolkodni afelett, hogy egyes tisztségeknél kire szavazzon.

Rátkay László, Buza Barna és Batthyány Tivadar gróf szólalnak fel ezután, akik indítványozzák, hogy Holló Lajos mai beszédeért szavazzon a párt köszönetet, azt jegyzőkönyvbe örökítse meg, nyomassa ki és az ország minden részében terjessze.

Eitner Zsigmond: Nem lehetne mindjárt Kossuth beszédjét is mellé nyomtatni? (Derűltség.)

A gyűlés ezzel véget ért, de a képviselők még sokáig együtt maradtak és izgatottan tárgyalták a nap nagy eseményeit.

48-as függetlenségi Kossuth-párt.

Kossuth Ferenc az értekezlet után a sajtó-képviselői előtt ezeket jelentette ki:

— Remélem, hogy az új párt hosszú életű és erős lesz. Ez lesz az igazi magyarok pártja. Neve: függetlenségi és 48-as Kossuth párt. Azt hiszem, hogy a magyar sajtó irányzatunkért sikra fog szállani és minket támogatni fog, hogy célunkat elérhessük. Éljen a magyar sajtó!

Kossuth ezután barátaival megbeszélte, hogy míg az új klubhelyiség az új Gerbaud-épületben készen lesz, addig a Pannónia-szállóban lesz ideiglenes helyiségük. Első pártértekezletük már holnap este lesz, amikor a tisztikart fogják megválasztani.

Kossuth Ferenc ezután 74 képviselő, a hozzája csatlakezött főispánok, kültagok, újságírók és titkárai kíséretében átvonult a Royal külön termébe.

Lelkes éljenzéssel vették körül Kossuthot, aki kijelentette, hogy most az első teendő az új párt megalakulása. (Lelkes éljenzés. Éljen elnökünk és vezérünk, éljen Kossuth Ferenc.)

Kossuth elfoglalta az elnöki széket és megnyitotta az értekezletet.

Szentiványi Árpád üdvözölte Kossuthot, mire ez meleg szavakkal válaszolt.

Hoitsy Pál indítványára kimondotta az értekezlet, hogy az új pártnak 48-as függetlenségi Kossuth-párt lesz a neve.

Bethlen főispán üdvözölte Kossuthot és Apponyit.

Apponyi Albert gróf kijelentette, hogy ő a függetlenségi pártba történt belépésekor már ellenezte a kettős vezérséget, aminek ime ma termett meg a gyümölcse.

Ezután elnökké Kossuth Ferencet, alelnökké Hoitsy Pált, gazdává Zlinszky Istvánt választották meg.

A megalakulás után lakomára gyűltek egybe az új párt tagjai. Részt vett a vacsorán Kossuth Ferenc is.

Az első felszólaló Tóth János volt, aki hevesen támada Justhot.

Utána Apponyi Albert gróf szólalt fel, aki elmondotta, hogy a pártértekezlet után nyilatkozott egy écsi blap levelezője előtt és azt mondotta neki, hogy a mai eseményeket el lehetett volna kerülni. De tévedés lenne az osztrák közvélemény részéről, ha abban a tudatban ringatná magát, hogy a nemzet barmely részének elszántsága csökkent. Amennyiben a nemzet igazainak eleget nem tesznek, mindnyájan helyt állunk. Mi a régi program alapján maradunk, mi nem változtunk. Azon az uton, melyet vezérünk kijelöl, elérjük célunkat. Kijelentem, hogy Kossuthnak alárendelem magamat. Sok szónak egy a vége. Lehet valaki tisztességes jellem, lehet valaki kifogástalan egyéniség, — mint Justh — ilyen sok van, de azért mégsem fogadom el vezéremül.

Hogy vezéremül elfogadhassam, kell hogy megtaláljam benne a higgadtságot, tapasztaltságot és bölcsességet is a jellem mellett. Mind ez megvan Kossuthban.

Kossuth felszólalása után a jelen voltak Kossuth éljenzése közepette váltak szét.

A Ház holnapi ülése.

Igen nagy érdeklődéssel néznek a képviselőház holnapi ülése elé. Az a meggyőződés, hogy a Kossuth-párt Justh ellen bizalmatlansági indítványt fog betervezni. Justhék ekkor elsősorban obstrukciós kibeszéléssel huznák a szavazást, de azt hiszik, hogy még szavazás esetén is többen lesznek Justh mellett, mint

ellene. A Justh-csoport érdekes számítása a következő:

Justh mellett szavaztak ma este	120-an
Bejelentették még csatlakozásukat a függetlenségi pártból	16-an
Az eddig tartózkodók közül számitanak...	5-re
Balpárt, demokrata-párt és pártonkivüliek	24-en

Ezenkívül számitanak a *nemzetiségiekre*, akik tudvalevőleg inkább Justhékát, mint Apponyiékát követik és a *horvátokra*, akikkel szemben Justh, mint elnök, mindig igen lojális volt és így összesen számitanak Justh mellett 200 szavazatra. Ezzel szemben áll:

Kossuth pártja	75
Alkotmánypárt	90
Néppárt	30

Igy tehát a két ellenfél egyforma erős, de — Justhék szerint — az ő szavazatuk mind biztos és ők mind jelen lesznek a Házban, míg Kossuth pártja ingadozó.

A balpárt különben ma este értekezletet tartott, melyen a Justh párt támogatását mondták ki a Ház holnapi ülésén Justhot követik.

IRÓDALOM ES MŰVESZET.

A színház műsora:

Péntek: Troubadour, opera. (B bérlet.)
Szombat: Svihákok, operett. (C bérlet.)

* A szinigazgató szerződésének meghosszabbítása. Ma délután a szinügyi bizottságot összehívta Varjassy Lajos polgármester, hogy a szinigazgatóval kötendő új szerződés tervezetét tárgyalja. Minthogy azonban több tag azt óhajtott, hogy alaposabb tanulmányozás céljából a tervezetet nyomassa ki a polgármester és küldje meg minden egyes tagnak, a bizottság ily értelemben döntött s így a jogügyi bizottság holnapra összehívott ülését nem tartja meg. A szerződés meghosszabbítás ügyét a decemberi közgyűlésen fogják tárgyalni.

* Strauss Richard bemutató Aradon. Strauss Richard, a berlini udvari opera híres karmestere feltétlenül a legszépségesebb és legérdekesebb komponistája korunknak. Wagner művei óta semmisenem hozta a zenei közvéleményt oly óriási hullámmásba, forrongásba, mint Strauss Richard szimfonikus művei és később operái: a merész „Salome” és a még merészebb „Elektra”, melyekről már egész könyvtárakat írtak össze. Ahol a nagy zenekarok rendszeren műsorra veszik a Strauss Richard műveit, ott is nagy és feszült érdeklődést keltenek ezek, de ahol — mint Aradon — eddig a nagy német zeneszerzőnek egyik munkáját sem hallották, ott egy Strauss Richard bemutató feltétlenül a zenei szenzáció erejével hat. A *filharmónikusok november 13-iki hangversenyükön* legújabb zenekari művét: a Máttai lovagok ünnepélyes bevonulási indulóját fogják előadni és Strauss merészen ívelt, de hatalmasan ható művészetét Aradnak bemutatni.

* Varázskeringő — délután. Vasárnap délután Strausz Oszkár bájos muzsikája, diadalmas operettjét, a *Varázskeringő* t játszik a két fő női szerepben Wlassák Vilmával és Dióssy Nusival.

* Bécs. Először ismeri meg az Uránia közönsége mozgófényképből Bécsét, a császárváros. Nagyon sokan vannak olyanok, akik még sohasem látták Bécs városát, a büszke császárváros, impozáns épületeivel, pezsgő életével és a udvar által a városra árasztott pompájával. Bécs fejedelmi látványát nyújt a nézőnek. A mozgófénykép végig vezet bennünket a hatalmas városban, megnézzük a Burgot, a parlament épületét, a császári muzeumokat, a színházakat, a Prátert, a Szent István templomot, a Graben fényes korzóját és Bécs számos más nevezetességét. Gyönyörű kép az Andaluziáról, Spanyolország bűbajos, napsugaras tartományáról felvett mozgófénykép is. Az új műsor

egyébként is bővelkedik nagyszerű látványosságokban és a közönség elsőrangú szórakozást fog találni a sok izléssel összeválogatott műsorban.

791

A politika nagy napja.

Képek a mai „forradalomból.”

— Fővárosi tudósítónk telefonjelentése. —

Arad, november 11.

A politikusok bőven gondoskodtak arról, hogy a nagyközönség egyáltalában ne érdeklődjék a politika iránt.

— Hagyjon nekem békét a politikával, abban április óta nem történik semmi. A szavakkal már jéllaktam! — Ezzel a stereotip igazsággal utasították elj azt a naiv embert, a ki vasárnapig az „országias művészetéről” beszélni merészkedett.

A vasárnap, az aztán piros betűs dátummá lett és egész a mai nagy napig ismét a uális volt a válság, Kossuth és Justh Gyula. Ma volt a vizsga, a verseny, az erőpróba, vagy nevezük bárminek, de tagadhatatlan, hogy érdekes, izgalmas és közönyt felkorbácsoló nap volt. Ez a főváros utcáin már délben meglátzott. A déli lapokból soha annyit el nem adtak, mint ma. Az utcasarkokon felolvasásokat rögtönöztek, mert mindenki akarta tudni, mit beszélt Justh a híveivel, kitartanak-e mellette, miként készülnek a nagy csatára? Az esti pártértekezleten történendők úgy izgatták az embereket mintha este hatra hirdették volna — a forradalom kitörését.

A Balaton kávéház, a politikai riporterek és a hozzájuk közel álló képviselők találkozó helye, a függetlenségi párt értekezlete előtt zsufolva volt. Aki valaha csak egyszer is látott egy ujságíró, az eljött, hogy itt halljon, a régi ismerősként üdvözölt és kérdésekkel agyonostromolt ujságíróktól valamit. Az ujságírók maguk se tudtak pozitív dolgokat. Már annyi kiszivárgott, hogy Kossuth Ferenc párthíveivel tanácskozott és minden híreszteléssel ellenkezőleg, megjelenik a pártértekezleten és elnökölni fog.

Justh Gyula ma, ora délelőtt megjelent a képviselőházban. És ekkor történt az első jellemző dolog.

A képviselőház téjéka ugyanis olyan eleven volt, mintha a Házban szenzációs ülésre készülének. Fiakkoreken, villányosan érkeztek az elnök párthívei nagy csoportokban. Minthogy a lapok megírták, hogy a képviselőházból egy es vonulnak a justhisták a „Gambrinus”-ba, sok nézője verődött össze az érdekes látványosságnak. Hogy is ne! A vezér a táborával!

A parlament bejárájában posztoló szolgálk tiszteletteljesen üdvözlük a nagyságos urakat. Tizenegy óra felé érkezett az elnök. Gyalog jött Holló Lajos és Méroy Lajos társaságában. A kiváncsiak megéjlenézték a népszerű vezért, lelkes, hangos éljenek röpködtek a levegőben és Justh vidáman, büszkén szegett fejjel jobbra-balra köszöntgetett. Mikor a bejáratához ért, a portás a kellő reverenciával emelt előtte kalapot.

— Látjátok, hogy a portás egészen másképp köszönti ma, mint tegnap vagy ... or. Ezek tudják, hogy Justh a jövő ember.
— *informálva*, — magyarázza a képviselők füle hallatára egy állandó képviselőnazi karzati alak, mire Sámegi Vilmos nem mulaszthatja el, hogy így ne szóljon:

— Igaza van barátom, maga kitűnő pszichologus.

Fél tizenkettőkor már együtt voltak: Batthyány Tivadar gróf, Mérey Lajos, Holló Lajos, Teleki Arvéd gróf, Leszkay Gyula, Földes Béla, Balogh

Ernő, Rátkay László, a táborkar vezetésével a Justh-csoport tagjai. Csupa lelkesedés és bizodalom valamennyi. A vezérkar csakhamar bevonul az elnöki fogadóba, hogy megszövegezze a határozati javaslatot, melyet Holló Lajos nyújtott be az esti pártértekezleten.

A jó sok kihasználta azt a rövid időt, mely a rendelkezésükre állott.

— Letörjük Nagy Emiléket — harsogja Buza Barna ugy-e Soma, kemény ami öklünk, rengette már Bécs kapuját is.

— A vállamra veszek Barna, onnan magasabbra érsz, tréfálkozott a liliputi kurucal Fernbach Péter, a párt herkulése. És öltre kapja a kis Buzát és végig táncolja vele a folyosót. Ilyen jókedvűen várják a vezérek tanácskozásának a végét. A vezérnek egykori híres szava: a „lehangorelés” vált aktuálissá és valamennyi készül a lehangorelésre.

Elkészült a határozati javaslat, majd egy félórás tanácskozás a taktikát illetőleg és vonulnak a kemény legények a Gambrinusba ebédelni. Fél kettőre már igen nagy embertömeg foglalt helyet a Wesselényi-utca sarkán, hogy a vendéglőben „vérszerződési toron” ülő képviselőket láthassa. A déli lapok megírták, hogy csoportosan vonulnak fel a Royal-klubba. Ezt látni kell, ott kell lenni. Pesti ember ezt el nem engedi.

A Hungária előkelő környékén esendesebb az élet. A nemzetközi szálloda foajéában gyülekeznek Kossuth hívei, akik közt föltűnő számban vannak a főispánok. Hoitsy Pál érkezik elsőnek, aki Budáról jön direkte Kossuth Ferenctől. Komor és szótlan. Üdvözlük a híveket és bevonulnak a szálloda társalgójába.

— Mit határozatok? — tudakolják a függetlenségi párt alelnökétől.

— Megállapodtunk, — mondja Hoitsy szinte ünnepi csend közepette, — hogyha a párt elfogadja Justhék határozati javaslatát, mi mérsékeltek azonnal kivonulunk a pártból. Mint mikor a halálos ítéletet hirdetik ki, olyan hangulat vett erőt a jelenlevőkön. Néhány pillanatig szótlanul állott az öss. everődött csoport.

— Tüntetni fogunk a vezér mellett — és lel vonultak a kapuhoz, hogy ott várják meg Kossuth érkezését. Helyette azonban Barabás Béla hajtatott a szálloda elé, aki tudtul adta, hogy Kossuth nem jön el az értekezletre. Ha lehet a lehangoltságot fokozni, akkor ez a hír az elkedvtelenedést a teljes lemondásig fokozta.

Hat órára volt kitűzve a nagy mérközésnek ideje. Már öt óraker tele volt a klub valamennyi terme képviselőkkel, ujságírókkal. Lent az utcán, a mindennapi élet képe is megváltozott. Az esti korzón ember ember hátán tolongott s minthogy megállani nem volt szabad, valóságos hullámmozgóként mozgott az óriási tömeg a „Royal” előtt. Justhnak itt is kijárt a tüntetés, mikor csoportja élén megjelent.

— Százan vannak Justhék!

— Vannak azok százötvenen is, — találgatják a felvonulók számát.

Justhék hat óra előtt elfoglalják az elnöki emelvény előtti helyet, úgy, hogy a bevonuló Kossuth Fereneknek alig tudnak utat nyitni.

Néma esendben nyitotta meg Kossuth az értekezletet. Félelmes és ijesztő esend. Hogy annál hatalmasabban zengjen, zugjon az égi háboru...

A „Holnap” Ady-estélye.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, november 11

Az az irodalmi társaság, amely néhány lelkes modern fiatal poéta kezdeményezésére a „Holnap” név alatt két évvel ezelőtt alakult meg Nagyváradon és amely legközelebb be akar mutatkozni Magyarországon nagyobb városokban, körutjában ma Aradra érkezett. Idejött hozzánk, Aradnak a holnaposok által még nem érintett terepére. A Holnap katonái mind erős legények, akik sem egyenként sem összesen ma már nem szorulnak felfedezésre. Az irodalomban a fo-rongó irányt képviselik ők, akiknek vannak híveik és elleneseik.

A Fehér Kereszt diszterme, ahol az estély lefolyt, csak gyér számu közönséget fogadott magába. Azok, akik megjelentek, sok jóakarattal hallgatták végig a szereplőket.

Az erkölcsi siker oroszlánrésze a vezért: Ady Endrét illeti meg, aki versei felolvasása előtt rövid bevezető előadást tartott, amelyből az ő szomorú lelkivilága és elkeseredettsége tükröződött ki. Ady hosszasan, kissé bizarr és nagyon szubjektív módon szolt az ő nyilvános szerepléséről. — Azon senkisémet ütött meg, — mondotta — hogy Budapesten egy Roda Roda is felolvasható és Morris Rosenfeld is pódiumon kereshette föl a maga publikumát. Ő reá könnyen kimondják, hogy kortesutakat tesz s szerénytelen. Ugy érzi, hogy joga van látnia a maga közönségét, felkeresni, beszélni vele. Amint hogy megfélemlítve és félve se meri tagadni, hogy ő igenis eleven korában jogot formál legalább a kamataihoz a halála utáni járandóságoknak.

Ime a költő őszinte, szinte ridegen leplezetlen önvallomása, amelyben benne van az elkeseredett, de harcosan büszke, a szomorú, öntudatos, az energikus Ady karaktere.

Azután verseket olvasott fel Ady. Összesen öt verset, amelyért zúgó tapsvihart kapott. Tárcarovatunkban közöljük a felolvasott versek legszebbikét, amelyért tüntető tapsvihart kapott. A címe: „Igy éltünk vitézi módra.”

Ady sikereinek méltó osztályosa Reinitz Béla dr., aki megértéssel és színes kompozícióval zenésítette meg Ady verseit. Reinitz dr. a saját zongorakiséréte mellett énekelte el Ady verseihez irt hangulatos, méltán tetszett melódiáit, amelyek közül irodalmi szalónokból már nem egy közismeretű.

Az estélyt Manojlovitch Theodor, a Holnap egyik kiváló tagjának felolvasása nyitotta meg, aki a Holnap keletkezéséről beszélt érdekesen.

A tetszéssel fogadott felolvasás után Emőd Tamás, a Holnap legfiatalabb tagja olvasott fel verseket a távollevő Juhász Gyulától és Dutka Akostól, majd saját maga néhány szép versét olvasta fel.

Franyó Zoltán „Lányok, versek, utak, én és ez a város” címmel olvasott fel lyrai prózát.

Az estély fél nyolc órákor ért véget.

SPORT.

+ Tornaterem megnyitás. Az Aradi Posta és Távirat Tisztviselők Sport Egyesülete ez uton értesíti összes tagjait, hogy a tornatermet (a Weitzer János-utcai polgári fiúiskola) folvó hó 15-én hétfőn este egynegyed 7 órákor megnyitja. Rendes tornaórák lesznek hetenkint, hétfőn, szordán és pénteken este egynegyed 8 órától 9 óráig, a gyakorlatokat rendszeresen

Balázs Dezső okleveles torna-tanár fogja vezetni. A megnyitás alkalmával lesznek kiosztva a nyári házi verseny érmei is. Arad, 1909 november hó 10-én. Az igazgatóság.

HIREK.

Gyulai Pál temetése.

Távirati tudósítás.

Arad, november 11.

Az irodalmi és tudományos világ mélyseg részvéte kísérté el utolsó útjára ma délután Gyulai Pált. Temetésén képviselve volt majdnem minden fővárosi irodalmi és kulturális egyesület, impozáns módon fejezve ki azt a gyászt, melybe a magyar kulturát Gyulai halála borította.

Pálmák, határfák, délszaki növények és égő kandeláberek között ravatalozták fel az elhunyt nagynevű író és kritikus holttestét az Akadémia előcsarnokában. Reggel kilenc óra óta állandóan nagy közönség volt a ravatalnál, amelyre többek közt a következők helyeztek koszorukat: A magyar országgyűlés főrendiháza — kegyelete jeléül; Irodalmunk ledölt oszlopának — A Magyar Nemzeti Múzeum; A budapesti tudományos egyetem rektora és tanácsa — Gyulai Pálnak; A Magyar Tudományos Akadémia — Igazgatójának és tiszteletbeli tagjának; A Petőfi-társaság; Egykori híres tanárának — A budapesti református főgimnázium; a Kisfaludy-társaság, a magyar történelmi társaság, Angyal Dávid, Hajduska Emil, Hatvani Lajos báró, Wodiáner Artur, Eötvös Loránt báró, Marczali Henrik, Lehr Albert, König Gyula és neje stb. és egy koszu, nemzetiszínű szalagon „Az egy igaz embernek és írónak P. J.” felirással.

Déli 12 órákor a ravatalt elzárták a közönség elől, hogy a temetésre készüljenek.

A temetés délután két órákor kezdődött a Tudományos Akadémia előcsarnokából. Óriási gyászoló közönség jelenlétében először Petri Elek református lelkész mondott megható bucsubeszédet. Azután az egyetemi énekhar Mendelssohn-gyászdalt énekelte, majd Berzeviczy Albert az Akadémia nevében mondott gyászbeszédet, szép szavakban emlékezve meg azokról az érdemeikről, melyeket Gyulai irodalmi és kritikai téren szerzett. Beöthy Zoltán a Kisfaludy-társaság nevében mondott bucsuztatót. Beöthy többek között ezeket mondta:

— Távozó drága vezérünk! Bajtársaid, gárdád, a Kisfaludy társaság nevében utolszor szólunk hozzád és csak most merjük előtted először elmondani szívünk szerint: ki voltál Te nekünk és a nemzetnek Vezérünk voltál, aki a művelődés mezején a magyar szellemnek Magad is nyertél csatákat, de a döntő győzelemnek mindenesetre Te világítottad be útját. Azt a szent fogadásodat, hogy a költészet szárnyai égiek, fenn szállanak és tenni hívnek, mindnyájan vállaljuk. Segítsél emlékeddel, hogy méltó utódjai lehessünk legalább érzületünkkel és törekvéseinkkel eszméidnek. Hadd kísérjünk sirodig azzal az eltökéléssel, hogy követünk siroknig! Isten veled!

Végül a Tudomány-Egyetem nevében Hegedűs István egyetemi tanár mondott gyászbeszédet és három óra volt, mikor a hosszú gyászmenet a temetőbe indult, ahol a főváros által adományozott dísz-sírhelyen tették örök nyugovóra Gyulai Pált.

— Időjárás. A meteorológiai intézet jelentése szerint e hó 12-én az időjárás: enyhe, elvélve csapadék.

— Ferenc Ferdinánd és felesége Berlinben. Berlinből táviratozzák: Ma délnben 12 óra 47 perckor érkezett Berlinbe Ferenc Ferdinánd trónörökös és neje Hohenberg Zsófia főhercegnő. Az anhalti pályaudvaron várták őket Vilmos császár, Eitel Frigyes herceg, Betman Hollweg birodalmi kancellár, Schön külügyi államtitkár, Szögyény-Marich László berlini osztrák-magyar nagykövet, az udvari méltóságok, tábornokok, Berlin parancsnok, és a Ferenc császár gránátos ezrede. Az üdvözlés igen meleg volt. Vilmos császár Hohenberg főhercegnőnek gyönyörű virágcsokrot nyujtott át. A diszszázad megszemlélése és elvonulása után a fejedelmi személyiségek automobilon a királyi palotába mentek. Vilmos császár a főherceggel, Eitel Frigyes Hohenberg Zsófiával üt egy automobilon. A közönség nagy ovációban részesítette őket.

— Kilépés az alkotmánypartból. Fővárosi tudósítónk jelenti: Balla Aladár főispán ma le- vélben arról értesítette Andrássy Gyulát, hogy a változott politikai viszonyok következtében kilép az alkotmánypartból.

— Kétezer koronás adomány a vesztőhelyre. Arad egyik előkelő családjának innen Budapestre származott sarja a magyar nemzet mártírjai iránt követésre méltó módon róttá le kegyeletét. Kétezer koronát bocsátott özvegy Kis Gyuláné, született Czigler Paulina a tanács rendelkezésére azzal a kéréssel, hogy néhai bátyjának, Czigler Győzőnek, a műegyetem nagyhirű volt tanárának, a kiváló műépítésznek emlékére használja azt fel a vesztőhely megvásárlásánál. A nemeslelkű uriaszony a következő levelet intézte Varjassy Lajos polgármesterhez:

Áthatva azon nemes gondolattól, mely az aradi vértanúk vesztőhelyének megváltását célozza, úgy érzem, hogy boldogult öcsém, Czigler Győző műépítész szándéka szerint cselekszem és szeretett emléket ápolom azzal, ha az ő nevére és emlékére e hazafias eél elérhető végett a tekintetes Tanácsnak 2000 azaz kettő ezer koronát bocsátok rendelkezésére a pesti hazai takarékpénztár utján.

Amennyiben a kiküldött bizottság ezen teket nem tudná megvásárolni, ezen összeg felletti rendelkezési jogot fentartom magamnak.

Tisztelettel
özv. Kis Gyuláné
Czigler Paulina.

A polgármester meleghangu levélben mondott köszönetet a hazafias adományért.

— A háztulajdonosok szervekedése. Nagy érdeklődés mellett tartotta meg a napokban megalakult Ház és Telektulajdonosok szövetsége ma délutáni gyűlését az ipartestület dísztermében Lukácsy Lajos elnökle alatt. A nagyszámu résztvevő Lőcs Rezső, Kilényi János, Lukácsy Lajos és Kaszab Géza felszólalásai után a szövetségi, tagdíjakat progresszív alapon állapította meg s egyben elhatározta a további szervekedés, hogy és mikéntjét. A taggyűjtést a jövő év elején befejezik s a később jelentkezőket csak felvételi díj mellett fogják felvenni. A tagok máris nagy számban jelentkeznek, s amint előre látható, a szövetség az aradi háziurak zömét fogja magába foglalni. Már a legközelebbi jövőben megkezdődik a háziurakat érdeklő kérdésekről szóló előadás-sorozat. Az első előadó Lőcs Rezső gazdasági tanácsnok lesz.

— Steinhellné bünpöre. Párisból táviratozzák: Az esküdtszék ma befejezte a bizonyítási eljárást a Steinhellné bünperében. Az ügyész délután megkezdte a vádbeszédet. Ítéletet szombaton hoz az esküdtszék.

— Hatvanhetes zászlóbontás Csanádmegyében. Makóról írják ezeket az érdekes sorokat: Amikor az egész ország figyelme vasárnap Makó felé fordult és összesereglett mindenfelől a képviselő és a politikus, Csanádmegye hiányzott. A makói polgármester: Galambos Ignác dr. és a csanádi főügyész: Dózsa Sámuel dr. képviselték az egész megyei és városi közvéleményt a beszámolón. Csanádban nyílt szakadás van Justhék és a megye között. Návayék, Tamás a főispán, Lajos a Ház volt alelnöke, Hervay István alispán és mások Justh ellen vannak. Justh érzi ezt, de a megyében neki nincsen talaja. Akként áll a helyzet, hogy a régi szabadelvűiek, Kossuth hívei és az új alkotmánypártiak egyesülnek és talán Csanádból indul ki egy új országos hatvanhetes tömörülés. Návayék vasárnap, amikor Justh beszámolót mondott, agárversenyt rendeztek, este pedig, amikor Justhék lakomája volt, vadászvacsorát csináltak. Aki intelligens ember volt Csanádban, Justh megbízalmasabb emberei kivételével, mind ott volt a Návay-vacsorán. A vacsorán határozottan szervezkedés történt Justh ellen. Návayék ismét fölvetették azt a kedvelt eszmét, hogy Csanád egy részét be kell olvasztani a megalakítandó Szegedmegyébe s itt az övék volna a hegemonia és nem Justh. Ha csak ideje elérkezik, Návayék harcot csinálnak Csanádban és ha Andrassy-kormány lesz, amikor Návay jelentős befolyásra tesz szert, Návay Lajos keresztülviszi Szegedmegye tervét, amely előtte kedves és a Návayak a Justh-párti Makó helyett Szegedre helyezik a megyei élet és az ő tevékenységük súlypontját.

— Mikor szabad a diákokat verni? Eötvös K. Lajos jásznagykunszabolnokmegyei tanfelügyelő a mostani iskolaév elején a megyéjében működő iskolai hatóságokhoz és tanítótestületekhez körlevelet küldött, amely így kezdődik: „Gyakori, sajnos, panasz-eket indokoltá és szükségessé teszi az iskolában alkalmazott testi fenytések jogával helytelen mérvben és módon való élés, esetleg visszaélés ellenében a fölügyeleti jogomból folyó óvintézkedések megtételét.”

Ezután a tanfelügyelő kioktatja az illetőket, hogy rossz feleletért egyáltalában nem szabad a tanulókat verni; rossz viseleté t azonban „az előzőleg ismételt alkalmazott fokozatos kisebb büntetések sikertelensége esetén a megfontolt nyugalommal és mérséklettel kimért testi fenytés joga a szülei hatalmat az iskolában gyakorló tanítót megilleti ugyan“, de mivel a testi fenyték alkalmazásától a tanítóra sokszor kellemetlenségek hárulnak (kiszervezés, bírói ítélet stb.), a tanfelügyelő a következő utasítást adja ki a tanítóknak:

... testi fenytéket csak a tanóra végén, a megfenytés előszóval történt kijelentése után legalább egynegyed órával, — ha pedig a testi fenytés a tanóra utolsó negyedében jelentetett ki, csak a következő tanóra végén alkalmazható.

— Szerencsétlenül járt munkás. Tegnap délután Csiky János birtokos seprősi birtokán a szártépő gép egyik munkásnak, Halangó Jánosnak balkezét elkapta s csuklón felül letépte. Halangóban volt annyi lélekjelenlét, hogy jobb kezével iparkodott balját kiszabadítani, különben a gép az egész embert behuzta volna. A szerencsétlent mindjárt a gyulai kórházba szállították, miután a helyszínén megjelent Lengyel Sándor dr. csermői orvos kezét amputálta. Nagyszámu családja van, melyet két keze munkájával tartott fenn.

— Kérelem hatósági kenyérgyár felállítására. Staudt Miklós aradi sütő ma aziránt folyamodott a tanácshoz, hogy ez vele egy hatósági kenyérgyár létesítése iránt kezdjen meg tárgyalásokat. A kérelmező tudatja a tanácsal, hogy 6 tizezer kilogram kenyér napi termelésére rendezkedett be és hajlandó sütődéjét a kenyér olcsóbbá tétele céljából a nagyközönség rendelkezésére bocsátani. A tanács legközelebbi ülésén foglalkozik a kérdéssel és dönt, vajjon elvi megállapodás után felszólítsa-e az ajánlattevőt részletes tervezetének ismertetésére, avagy nem is reflektál az ajánlatra?

— Miért gyűlölte Mariska az anyját? Habár már egyelőre befejeződtek a szabadkai tárgyalás izgalmai, még mindig foglalkoztatja az embereket az a problema: miért gyűlölte Haverda Mariska az anyját? Erre a kérdésre nem adott választ az anya életében, nem ad választ a legválságosabb percekben a leány. Miért? Mert egy szörnyű nagy bűn az, amely e kérdés hátterében ijesztő képként tárul elénk. A rejtélyes oknak ez a határozott magyarázata: az anyának és a leányának egy barátja volt. Haverda Mariska nébány héttel szülei esküvője után született. Bűnös szerelem gyümölcse volt. Ezért gyűlölte az anya a gyermek Mariskát. Haverda Boldizsárnának hosszú ideig a férje tudtán kívül egy barátja volt. Mariska ebben az időben serdülő korban volt és — beleszeretett az anyja barátjába. És a férfi, nem tudott ellentállni a szép kísértésnek, barátja lett az anyának, barátja az anya leányának, a ki őt évig szerette, imádtá. Innen eredt az a rettenetes gyűlölet, amelyet az anya táplált a gyermeke iránt és ennek a gyűlöletnek a folyománya a gyilkosság. Az anya, hogy a barátját vissza szerezzé magának, erőszakkal férjhez adta a leányát — máshoz. Rendőri fedezettel ment végbe az esküvő. A barát azonban nem tért vissza az anyához, az anya pedig nem szűnt meg még fokozottabb mértékben gyűlölni, a nyomorba, a bűnbe taszítani a leányát...

— Egy urileány rejtélyes eltűnése. Nagyváradról írják: Az inspekciós rendőrtiszthez kedden éjszaka egy dult arcú, kétségbeesett matróna kopogtatott be. Az ősz uriaszony egész testében reszketett:

— Kapitány ur... a leányom...

Hangját a zokogás fojtotta el. Azután elmondta, hogy a szép fiatal, huszonegyéves leánya Ujhelyi Izabella zongoratanító délután eltávozott hazulról, s azóta nyoma veszett, nem tért vissza.

— Egész nap jókedve volt. Zongorázott. Aztán kérték a házbért. Elküldtem az Orsolya-zárdába pénzüért. Ott tanított. Otthon nem volt pénzünk. Nem tudtunk fizetni. A zárdából öt órákor ment el, azóta nem látta senki.

A szegény asszony hü személyleírását adott az eltűnt leányról. Elmondta, hogy kerek arcú, hullámos barba a haja. Fekete ruhát, fekete bársonydiszes fehérkalapot viselt. Magyarul, németül, franciául beszél. Az anya keserű sirással távozott a rendőség házából. A rendőrök pedig elindultak, hogy a szép leányt megkeressék. Keresték máig, hiába. Nem került elő. Ma reggel özvegy Ujhelyinének levelet hozott a posta a Fűzes-utca 15. számú lakására. A két kis szobában még minden érintetlen, azóta, hogy a leány eltűnt onnan. Az ágyak is vetetlenek. A levél borítékján könnyű volt felismerni a szép Izabella finom, szálkás betűit. A szegény asszony feltépte a levelet, amelyben ez a pár sor állott: „L Sz + A. Édes jó anyám, ne haragudjon rám, ne kerestessen engem. Csókolja hálátlan leánya.”

A Fűzes-utcai kis házban azt hiszik, hogy Izabella megölte magát. Hogy mi vihette erre a végzetes lépésre nem tudják. Ujhelyiné, aki mérnök özvegye nagy szegénységben élt a leányával. Izabella zongora órákat adott, abból tartották fenn magukat. Most azonban nem tudtak házbért fizetni, ami a végtelenül szenzibilis leányt nagyon elkésérette. Lehet, hogy emiatt vált meg az élettől.

— Repülőgép Nagybányán. Szathmárról írják: Merzenich Hubert fiatal bányász Páriából Bay Károlyt, Felsőbánya rendőrkapitányát arról értesítette, hogy Blieriot-féle repülőgéppel mielőbb fel akar szállani Nagybányán, Szathmáron és Beregszászon. Igényei nem nagyok, amennyiben egy-egy fölszállását 1500 koronával akarja biztosítani. Merzenich kérelme alapján Bay Károly rendőrkapitány a szükséges lépéseket illetékes helyeken már meg is tette.

— Öngyilkos kocsis. Szekunda József, Purgly László földbirtokos kocsisa ma délután Sefronyán felakasztotta magát. Tettének oka ismeretlen.

— Születések, halálozások. Az aradi anyakönyvi hivatalban november 11-én a következő születéseket és halálozásokat jelentették be: Született: Szeibert Péter szabómesternek István nevű fia, Vanger Mihály cipészsegédnek Mária nevű leánya, Milinkovics János napszámosnak János nevű fia, Németh Károly Máv. fékezőnek Erzsébet nevű leánya. Meghalt: Novák Antal 61 éves nyug. tanár, özv. Gáspár Antalné 85 éves magánzónó.

— Kossak csász. és kir. udv. és kamara fényképész műterme. Weitzer János utca 3. sz. Telefon 657. 2811

— Perzsa szőnyegraktáramat a Neuman-palotában Széchényi-utcai oldalon megnyitottam. Szives pártfogást kérek. Tisztelettel Schwarcz Zsigmond. 3811

— Uri hölgyközönség szives figyelmét felhívjuk a Kelemen-féle legideálisabb Mágnás-crém szappan, puder és kézfinomítóra, mely Kelemen gyógyszerésznél Berzova, továbbá Aradon Vojtek és Weisz uraknál kaphatók. 4077

— Felhívjuk az uriközönség figyelmét Hirsch Antal uri szabó műtermére, Andrassy-tér 18. sz., hol a legfinomabb szövetekből elegáns és olcsó ruhák szerezhetők be. 3632

— Francia likörök legbiztosabb készítésére, — házilag — a likör aroma 1 üveg 60 fillér Vojtek és Weisznál. 17

TARKASÁGOK.

(Kató nem mehet a bálba.) Az édes mama bámulva nézett Katóra, amikor az utoljára, erőlyes hangon kijelentette:

— De kérem, ne unszoljanak, mert úgy sem megyek el a bálba.

A társulati tisztviselők magán- és önszegélyző egylete, mint szövetkezet ugyanis elhatározta, hogy fényes bálát rendez a Szvatopluk-szálló csilláros disztermében. A bál rendező fiatalsága feketébe vágta magát s beállított Katóhoz, ahhoz a Katóhoz, aki rendszerint a lelke szokott lenni minden mulatságnak. Azt hallották ugyanis, hogy Kató nem akar a bálba elmenni. A hölgyike azonban következetes maradt első kijelentéséhez. Megmondta, hogy ő nem megy el a bálba és akármit is csinálnak, ő itthon marad. Az ifjak bus arccal vonulnak el a kis kisasszonytól. Amikor az anyja egyedül maradt Katóval, az öreg asszonyság csudálkozva kérdezte meg:

— De hát, édes leányom, miért nem akarsz elmenni a bálba?

A leány sirásbaolvadó, reszkető hangon felelte:

— Hát még te kérde? Hisz jól tudod, hogy Schwarcz Márton már beszüntette a hitelt, az egyetlen cipőmön pedig olyan lyuk van, hogy az ujjam is kilátszik belőle.

(A pofon.) Mulatságos tárgyalás lesz a napokban az aradi büntető járásbiróságon. Az ügy előzményei a következők:

Két kiskereskedő, mondjuk János és István, valami fölött összekapott. A nagytermészetű János szörnyű haragjában ilyen kijelentést tett:

— Hallod-e, egyszer csunyán felpofozlak!

Mint hogy a tettekre kész Jánosnak ez a tapintatos cselekedet tényleg szándékában is volt, úgy gondolta, hogy jó lesz Istvánnal a barátságot szinleg fentartani, mert különben aligha vihetné keresztül a tervét — büntetlenül. Ugy mutatta tehát, mintha nem haragudnék rá, de a lelkében másként érzett. Alig várta ugyanis azt a pillanatot, amikor szeretetreméltó barátjának az arcára hatalmas pofont mérhessen, — persze tanuk nélkül.

A napokban találkoztak egy néptelen utcán. János már messziről felismerte barátját és örömmel gondolt az ütésre. Ám megdöbbenve látta, hogy az két ember társaságában van. Cselbez folyamodott tehát. Amikor egészen közel jutottak egymáshoz, örömmel üdvözölte Istvánt:

— Szervusz barátom, csak hogy találkoztam veled. Fontos beszélni valóm van. Légy szives egy pillanatra velem tartani.

— Kérlek, hisz ezek rokonaim; ma érkeztek, mondta István a két emberre mutatóval.

— Mindegy, ez roppant fontos.

— István a rokonaihoz fordult:

— Pardon, egy percre.

Azok megfordultak, hogy lassan meginduljanak. Ekkor két hatalmas csattanás hangzott el. János ugyanis végrehajtotta a tervét. A két rokon Istvánék felé fordult, amire János, a ravasz János, arcára tapasztotta kezét és jajveszkelni kezdett:

— Jaj, jaj, ez a betyár István pofon vágott. Miért totted ezt István!

A szegény fölkapott ember alig tudott szóhoz jutni, részint a fájdalomtól, részint a bálulattól. De amikor látta, hogy a rokonai meléjük kerültek, kihuzta magát és büszkén mondta:

— Ha kevés volt, még kaphatsz, csak jajgass itten!

Ezzel elment. János pedig nagyot nevetett a markába, azután elballagott a járásbírószághoz és István urat feljelentette — tetteleges becsületsértés miatt.

És valószínűleg el is ítélik, mert hiszen ő maga ismerte be a tettet, mikor két tanu előtt kijelentette:

— Ha kevés volt, még kaphatsz, csak jajgass itten.

(A „hegedűművész” sikere) Egy aradi fiatalember szenvedélyesen szeret hegedülni és azt hiszi, hogy ezzel ő már kiérdemli a „hegedűművész” jelzést. Ám a barátai nincsenek ezen a nézeten, mert azt tartják, hogy az ifjú nagyon közönségesen kezeli a siró-rívó szerszámot. Egy szóval: itthon nem akarják elismerni. Kénytelen volt tehát más területet keresni. Meghívatta magát egy közeli kis városba, ahol valami koncert volt. Ezen az estén a mi „művész”ünk is föléptette önmagát és persze, hogy el voltak ragadtatva fölséges játékától. (Ő tudniillik hegedülés közben folyton mozgatja a balfüvét. Ezzel nyerte meg a kisvárosi publikumot, amely tapsolt, hogy újra láthassa a — fülmozgást.)

Ragyogó arccal jött haza a „művész” s néma fejbőlintással fogadta az üdvözléseket. Többek között egy újságíró is gratulál neki.

— Hát maga is hallotta? — mondta mosolyogva a boldog férfiú.

— Hogyne.

— Csak látná, hogy mit irtak az ottani lapok. Különböztetést hiszem, nálam is van egy véletlenül.

Persze, hogy nála volt és az újságírónak el kellett olvasni a helyi lapok: a „Kürt”-ök és „Trombita”-k dicsőimuszait, amelyekkel az ifjú

„kiforrzott művészi tehetség”-nek mondják, akinek „városunk közönsége örökre hálás lehet.”

— Szép, nagyon szép, — szolt az újságíró.

— Ha akarja, odaajtom és közölheti a lapjában.

— Nagyon szívesen megtenném, de tudja, a művészeti rovatot nem én vezetem és nem akarok belekontárkodni a rovatvezető munkájába.

— Ki a művészeti rovat vezetője?

Az újságíró megmondta.

— Ejnye, ejnye, — vakarta meg a fülét a „művész” — azzal az emberrel nem vagyok jóba.

— Ez baj.

Kis gondolkodás után megkérdezte:

— Hát mondja kérem, melyik rovatot vezeti maga?

A szegény újságíró már látta, hogy nincs kibúvó, ha nem füllent.

— En, én, — mondta hebegve — én a törvénykezési rovatot vezetem.

A művész szolt:

— Nohát tudja mit: jó lesz ez abban is.

BORÁZDASÁG ÉS ÖZLEKEDES

— Aradiak a verseci borászati kongresszuson. Versec város törvényhatósága, a mint ismeretes, folyó hó 21. és 22. évi borászati kongresszust rendez, amelyen a borkereskedelem aktuális kérdései és kívánatai is kifejezésre fognak jutni. A kongresszuson, meghívás folytán, az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés aradi kerülete is képviselteti magát. Felhívjuk az Omke érdekelte szakmabeli tagjait, hogy a kongresszuson szíveskedjenek, a jelentős ügyben való impozáns állásfoglalás elősegítésére, minél számosabban részt venni s ezt előzetesen a kerületi titkári irodájában (Szabadság tér 7. sz.) mielőbb bejelenteni, hogy az elszállásolásról a kellő időben intézkedhessünk. Éles Armin, kerületi elnök.

BUDAPESTI ÁRU- ÉS ÉRTÉKTŐZSZE.

Távirati tudósítás.

Budapest november 11

Amerika 1/2 el olcs bb. Kínálat, vételkedv korlátolt, 30 ezer mm. változatlan.

az 188 50 Kibőlként számlálva

	Déli árt.	óra:	zárta:
Tengeri 1910. májusra	6 79 - 6 80	6 79 - 6 80	
Buza 1910. ápr. 18-ára	4 13 - 4 14	4 14 - 1 15	
Zab 1910. ápr. 18-ára	7 82 - 7 83	7 61 - 7 62	
R. s 1910. ápr. 18-ára	10 22 - 10 23	0 23 - 1 24	
Buza 1910. okt. erre	11 80 - 11 81	1 79 - 1 80	

Zárul 6 órakor.

Cesetrák hitelrészevény ... 659 25

NEMZETI SZÍNHÁZ

Péntek, 1909. évi november hó 12-én:

Bj barlot.

Bj barlot.

Troubadour.

Opera 4 felvonásban. Irtá: Camarano Salvatore. Zenéjét szerzette: Ve di Józ ef. Olaszból fö diotta: Nádaskay L.

SZEMÉLYEK:

Luna gróf	E. Ercolanti.	Manrico	Ferrari A.
Leonora	Wassak V.	Ruz	Gerő János.
Inez	Zalai Margit.	Azucena	H. Fekete A.

Kezdeté este 7 és fél órakor.

UKANIA SZÍNHÁZ.

(Máró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1909 november 12-én péntek

1. Háthatós kura. H. moros — 2. Bécs. Természet után. — 3. Papucshős. Bohózat. — 4. Sivek zöve-sége. Dráma. — 5. Andalusia. Természet után. — 6. A szolga öröksége. Bohózat. — 7. Kengyártás Siciliában. Látnyosság. — 8. Bárterv uti dr. Dráma.

Előadások délután 5 órától kezdve.

Helytér: I-ös hely 1 kor., II-ik 80 fill., III-ik 60 fill., IV-ik hely 40 fill., V-ik hely 20 fillér.

As előadásra bármikor be lehet menni.

As előadások alatt a cs. 6. kir. 28. gyalogosred zenekara játszik. — Cukraszda.

Tüzifa eladás.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomasára hozni, miszerint mindennemű és osztályu, saját erdőmben termelt

TÜZIFÁT

ajánlok azonnali szállításra guravoji és almásalcsilli faraktáramból, I. rendű bükkhasáb vagonoként pr. 10000 kgr. ab vagon Arad állomás K. 136-75.

Ezenkívül ajánlom legjobb minőségű, száraz, öbibe rakott tűzifát, hasábfát 24 koronától feljebb, továbbá bogár- és kádárfát, Arad, Nagyváradi-ut 2a, a viadukittal szemben levő faraktáramban és jó minőségű 4109

téglámat is.

Árak megtudhatók és megrendelés feladható

NACHT VIKTOR tulajdonosnal

Arad, Petőfi-utca 8. sz.

Telefon 324. sz.

Nacht Viktor,

fakereskedő és téglagyáros.

Szénüzletünket

jelentékenyen megnagyobbítva

Andrássy-tér 14. sz. Hermann-palotából

Boros Béni-tér 2. szám

áthelyeztük.

A közeledő fűtési időnyre bármily mennyiséget akár azonnali szállításra, akár előjegyzésre a fűtési időny tartamára e hó folyamán

kedvezményes áron

eszközünk s igen ajánljuk ezen önként nyújtott előnyt igénybe venni.

Becsés rendelményeit új irodánkban úgy mint eddig személyesen, levelező-lapon vagy

Telefon szám 139.

kérjük s jegyünk figyelmes és gondos szolgáltatunkról biztosítva, kitünő tisztelettel

Kneffel Károly és fia

szénnagykereskedése

Boros Béni-tér 2.

Kneffel-ház.

1451

zel gyomor, vese, hólyag és
bélbántalmaknál oala-
mint asthma, bronchiale,
köszvény és húgysavas
diathesis eseteiben.

KAPHATÓ Nagy Farkas
és Fejér Gyula cégeknel
5841 Aradon

Tyúkszemétől mindenki megszabadul a Hajós-féle Anagallin használata által, nem piszkít, nem ragadós, kezelése igen egyszerű. Ara egy üvegnek utasítással együtt 70 fillér.

Láb és kézizzadás azonnal és teljesen elmúlik, ha az izzadó részeket „Peppo“-val ecseteljük. A mirigyeket kiszáritja, a váladékot megszünteti és tökéletesen szagtalanítja. — Egy üveg ára utasítással együtt 1 korona.

Poloskák kiirtása a legmegfelelőbb módon és teljesen „Phenolsav“-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, a poloskáknak még a petéit is kiirtja. Szaga nem kellemetlen s kezelése rendkívül egyszerű. — Egy üveg ára 70 fillér.

Hajvesztő „Depillor“. E csodahatású szerrel minden oly helyről, ahol a hajnöves alkalmatlan, mint az arc, nyak, kezek, azt egy pár perc alatt minden fájdalom nélkül eltávolítja. — Ara utasítással együtt 1 korona. 191

Ideális legjobb, legtartósabb gummi óvszer a „MITER“, a világ legjobb preservativa. — 6 darab egy eredeti dobozban 2 korona.

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél: **Hajós Árpád** gyógyszertárban ARAD, Andrassy-tér 22. sz. a megyeházzal szemben. —

Olcsoobb lett a SZÉN!!

A ki téli szén és koks szüksegetét már most szerzi be, vagy jegyezteti elő, 25 %-ot megtakarít!

- Légszeszgyári koks 4.60 K. 100 kg.-ként.
- Porosz salon kőszén 4.60 K. 100 kg.-ként.
- Zsilvölgyi salon kőszén 4.— K. 100 kg.-ként.
- Rostált portmentes faszén 6.— K. 100 kg.-ként.
- Kovács szén — — 4.60 K. 100 kg.-ként.

Róth József szénnagykereskedőnél 3741
Arad, Eötvös-u. 3.
Telefon 63. sz.

Van szerencsém igen tisztelt vevőimet és a nagyközönséget értesíteni, hogy

czipész-üzletemet műhelyemmel együtt Boros Béni-tér 9. sz. alá helyeztem át, hol raktáron tartok saját készítményű mindennemű női- és férficipőket legutányosabb árak mellett. Mérték utáni rendeléseket izléses kivitelben pontosan elkészíték, ugyszintén javításokat is. További szives pártfogást kér, kitünő tisztelettel

Czernóczky Imre, uri és női cipész. 3715

ROPS

biztonsági gyorsfőző.
Tűzveszély kizárva!
Ha felborul, elalazik. Szesz ki nem folyhat. Szeszlogasztásban igen takarékos. Kapható minden jobb vasáru és háztartási cikkek árusító üzletekben. Ha valahol nem kapható, sziveskedjék hozzánk fordulni. Képes prospektus ingyen és bérmentve.

ROPS Fémáru Reszv.-Társ.
BUDAPEST, V., Külső-Váci-ut 74/4.
Helybeli elárusítók: Pöhm János, Rosenberg E., Maresch Gyula, Kohn József. 3805

RADÓ GYULA

női felöltő áruháza

ARAD, szemben a Minorita-templommal.

Őszi és téli újdonságok:

- Legújabb női felöltők.*
- Tailleur made costumök.*
- Utazó angol raglanok.*
- Szörme kabátok és bundák.*
- Intézeti leánykabátok.*
- Gyermekek felöltők.*

Rendkívül nagy választékban.

Telefon szám 238.

Telefon szám 238.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Ugyan kérem,
ennyi tehetséggel miért nem ír
inkább regényt? 4200

Új honvédtiszti dolmány
olcsón eladó. Cim a kiadóhivatal-
ban. 4202

Ócska billiárd-asztalokat
és ócska csontgolyókat bármely ál-
lapotban veszek. Ajánlatok post-
restante Arad „Billiárd“ küldendők.
4203

Tolnai „Világlapját“
számonként 24 fillér vagy bérlet-
ben összes kedvezményekkel, ere-
deti árban házhoz szállítom. —
100.000 kötetes kölcsönkönyvtáram
minden jelentékeny új művel bő-
vítve. Krausz Paulin, Színházépület.
3241

Jakarmánytok magját
egészségesen szárítva és napra-
forgó magját minden mennyiség-
ben vásárolja László József, Békés-
csabán. 4147

Kasza-utca 10a. számú házban
két lóra istálló azonnal kiadó. Bő-
vebbet Kossuth-utca 3. bádigos-
üzlet. 4146

Üzleti könyvek,
u. m. fő és segédkönyvek, ügyvédi
naplók és főkönyvek, valamint
egyéb irodai felszerelések legelő-
nyösebben szerezhetők be Ingusz I.
és Fia könyv- és papirkereskedé-
sében Arad, Andrassy-tér 16. 178

Kerestetik
expediciónkba egy jó
írással bíró leány.

Szenzációs zeneújdonosság!
Megjelent Fráter Lóránd nótás-
könyve, mely csakis Fráter-féle
közkedveit és legújabb, szebbnél-
szebb nótákat tartalmaz. E nótás-
könyv 25 kor. értékű Fráter-dalt
foglal magában s a gyűjtemény
2 koronaért kapható. Vidékre 2 K.
20 f. beküldése ellenében szállí-
tom. Megjelent a Sang u. Klang
5-ik kötete is. Kerpel Izsó könyv-
és zeneműkereskedése, Arad. 3911

Orpington
kakasok és tojók, ideiek és tava-
lyiak, remekszép angol törzsek
ivadékai kaphatók Ternyey Ár-
pád mindenütt kitüntetett telepén
Arad, Demeter-utca 92. Sárga 6,
8, 10, fehér 8, 10, 12 korona da-
rabja. 4180

A világ legjobb galoesnija
Candl
Amerikai sár es hó cipők, u-ak
hölgyek es gyermekek részére
csakis
Weinberger János
kizárólagos cipő áruházában
Arad, Andrassy-tér 20.
Telefon szám 312. 209

251

OLLA

gummiállóság
bizonyított legjobb pró-
servatív újdonosság.

Vöröskereszt Drogeria
Arad, Weitzer János-utca 2.
18 szabadalom.

Arad, Juctaonként
4, 6, 8, 10 korona.

HERBERT JÓSEF

Gartner Samu
villanyműszerész, kerékpár és
varrógép szakszerű javítóműhely
Arad, Weitzer J.-utca 2.
(Minorita-palota.) 3011

Értesítés:
Van szerencsém a n. é. közön-
ség b. tudomására hozni, hogy
Aradon, Wesselényi-utca 34. sz. a.
a mai kor igényeinek megfelelő
lakatos műhelyt nyitottam.

Elvállalok minden e szakmába
vágó munkákat, u. m.: épületva-
salásokat, vaskerítést, sűrűcsokot,
valamint takarektűzhelyeket a leg-
szébb és legjobb kivitelben.
Javítások pontosan és jutányo-
san eszközöltetnek.
Tervekkel és költségvetésekkel
készséggel szolgálok.

Kiváló tisztelettel
Böszörményi János,
lakatos mester.
Ugyanott egy jóerkölcsű fiu tanuló-
nak felvétetik. 4184

Felhívás.
Az Aradi és Vidéki Iparosok
Bőripari Raktárszövetkezete fel-
számolás alatt ezennel felhívja
a hitelezőit, miszerint követel-
éseiket jelen hirdetésny harmad-
szori közzétételétől számí-
tott hat hónap alatt annál is
inkább érvényesítsék, mint-
hogy ellenkező esetben a Szö-
vetkezet könyveiből vagy egyéb-
ként ismert hitelezők követel-
éseit, a kereskedelmi törvény
205. szakasza értelmében, az
aradi kir. törvényszéknél fog-
nak letétbe helyeztetni. 4183
Aradon, 1909. november
hó 3-án.
Aradi és Vidéki Iparosok bőripari
raktárszövetkezete felszámolás alatt.

Alkalmi vételek
és eladások
ékszertárgyakban
arany és ezüstművekben, Arad legna-
gyobb óra és ékszerraktára

Deutsch Izidor
órák és ékszerész 3761
Weitzer János-utca, Minorita-palota.

Zálogcédulák
arany és ezüstművek, gyémánt és brill-
liáns tárgyak a legmagasabb árban meg-
vételnek vagy más tárgyra átcsereztetnek
TELEFON 438. TELEFON 438.

Telefon szám 242.
Elektromos erőátviteli
motorokat
kikölesönöz, elad és fel-
szerel 3191

Kalmár József
villanyvilágítás, tele-
fon és villamos csengő
berendezési vállalata
Arad, Salacz-u. 2.

Veszek és eladok
uraságoktól keveset használt férfi ru-
hákat, butorokat, kályhákat, ócska va-
sat, rozet, fémárukat s fürdőkádakat.
Állandóan kapható
nálam alig használt, elegáns kredenc,
feiler, ebédlő és hálószoba beren-
dezés.
Kivánatra házhoz is megyek.
Herzfeld Gyula
Asztalos Sándor-utca (Izr. tem-
plom-épület) 4175
Telefon 348. szám.
Ugyanott kaphatók használt bolti
berendezések és 2 darab nagy,
csinos, üzletbe vagy kávéháza
való Meidinger kemencék.

Alkalmi keleti:
szőnyeg elárusítás.
Régi és új Afganistan
Bersia, Buchara, Schiras sző-
nyegek és javítások igen olcsón
lesznek üzletemben készítve és
elárusítva.
Arad, Zrinyi-utca 1.
Tisztelettel 4129
Sukri Smirna
szőnyegkereskedő.
Csak 15 napig!

Férfi, női és gyermek
divatkalapok
állandóan nagy választékban!
Panamakalapok
tisztítása és más egyéb kalapok
javítása és festése
jutányos áron elfogadtatik
Bittenbinder Konrad
kalapos mesternél 2021
Arad Deák Ferencz-utca 24. sz.

HALMAI és STRAUSZ
pénzkölcsönök, ingó és ingatlanok adásvételét köz-
vetítő ügynökségi irodája
TELEFON 726. SZ. TELEFON 726. SZ.

Van szerencsénk tudatni, hogy mi, Halmi József
volt borosjenői kir. közjegyzőségéd és Strausz Gyula
volt bankhivatalnok
Aradon, Weitzer János (Templom)-utca 9. sz. alatt
az új leányiskola épületben
Halmi és Strausz
törvényszékieleg bejegyzett cég alatt pénzkölcsönöket s
ingó és ingatlanok adásvételét közvetítő ügynökségi
irodát nyitottunk.
Elsőrangú összeköttetéseink folytán jelzálog és
amortizációs (törlesztéses) kölcsönöket gyorsan és
legelőnyösebb feltételek mellett szerezzük be és el-
vállaljuk a már meglévő kölcsönök kisebb, olcsóbb ka-
matra convertálását.
Földbirtokok, magán és bérházak vétele és el-
adása, ilyenek haszonbéresítése cégünk által ponto-
san és gyorsan eszközöltetnek s bérházak kezelését
mérsékelt díjazásért intézünk.
Üzleti elveink üzletfeleink érdekeit szolgálják s
ügyeink figyelmes és gyors elintézéséről a hozzáuk for-
dulókat biztosíthatjuk.
Levelezés magyar, német és román nyelveken.
Aradon, 1909. november hó. 4196
Tisztelettel
HALMAI JÓZSEF és STRAUSZ GYULA.